

מחבורים

פר' דברים-חזק | גליץ ל"ט | תשפ"א

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישראל

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

מצאנו זצ"ל בווען, ולקראת חצות הלילה הורה למשמשו לנעול את הדלתות, ולא להניח לאיש להיכנס אליו, פרט למבקשים לשוחח עמו בדברי תורה.

ויהי בחצות הלילה, הגיעה רכבת ממטערסדארף לווען, ובה הגה"ק רבי דוד הערש עהרנפלד זצ"ל, חתנא דבי נשיאה מרנא ורבנא החתם סופר זצ"ל.

ביקש רבי דוד הערש לבוא לפני הגה"ק מצאנו זצ"ל, אך המשב"ק מנע בעדו, באמרו כי אין הרבי מקבל קהל לברכה בשעה כזו. אולם כשאמר רבי דוד הערש שאין בדעתו לדבר במילי דעלמא, אלא כל חפצו בתורה, הכניסו המשב"ק אל הקודש פנימה.

נטל הגרד"ה שלום מה"דברי חיים" והחל לפתוח פיו בתורה, והיו נושאים ונותנים בדברים עמוקים, הלה שואל כענין, ושכנגדו משיב כהלכה, רבי דוד הערש בכה, והגה"ק מצאנו בכה.

לפתע פנה הגה"ק מצאנו לרבי דוד הערש ואמר: "הגידה נא לי, וכי אינכם חתנו של ה"חתם סופר"?

תמה רבי דוד הערש כיצד עמד הגה"ק מצאנו על זהותו, ושאל: "זאת מנין לכם?" השיבו הגה"ק מצאנו: "לפני כארבעים שנה, בהיותי אברך צעיר הסמוך על שולחן חותני הגאון ה"ברוך טעם" מלייפניק, שלח ה"חתם סופר" מכתב שאלה אל מורי וחמי הגאון, ומכיון שחותני היה טרוד מאוד בענייניו, לא אסתייעא מילתא בידו להשיב על מכתבו של החתם סופר, על כן התנצל שאין ביכולתו להשיב בעצמו, וציוה עלי להשיב תחתיו. כאשר קיבל החתם סופר את מכתב התשובה, לא נשא

אכל...

שאלו אחר כך את רבי שמואל סלנט, מנין ידע שרבי יעקב לא אכל. ענה הרב סלנט: ידעתי שר' יעקב יכול לשכוח לאכול, אבל לא יעלה על הדעת שהוא יכול לשכוח ברכת המזון!...

ומה היה למעשה? ר' יעקב אכן התכוון לסעודת לילה, אבל לפתע הגיע שליח של הרב מברסק, הגאון רבי יהושע לייב זצ"ל, שהוא קורא לו, והוא, כמובן קם מיד והלך לרב, שהה שם כל הלילה ומביתו מיהר בבוקר לרבי שמואל סלנט עם השאלה שנתעוררה אצלו!...

שאל אביר ויגדך (ח"ג עמ' קיג)

חכם עדיף מנביא

הבו לכם אנשים חכמים ונבנים (א, יג). וברש"י מבינים דבר מתוך דבר. פעם אחת היה הגה"ק בעל הדברי חיים

לא ידעתי שיש כל כך הרבה תורה בוורשא

בעיר וורשא היה רב שנקרא בפי כל "ר' דן מורה הוראה" [גאון נפלא בכל חלקי התורה], והיה בטלן גדול בענייני העולם, עד שאמרו עליו שמלבד הדרך מהשטיבעל לביתו ולמקוה לא ידע כלום. פעם הלך ר' דן בשוק בתשעת הימים, וראה תור ארוך בחנות הבשר [בוורשא] היו הרבה שלא שמרו תורה ומצוות ל"ע], התבטא רבי דן, שלא ידע שיש כל כך הרבה תורה בוורשא, שעושים כל כך הרבה סיומים...

שיח הפרשה (להגה"ה רבי יצחק שווייצר ז"ל) - לט' הימים

לא שכח לברך אלא שכח לאכול!

הבו לכם אנשים חכמים ונבנים (א, יג) וברש"י נבונים - מבינים דבר מתוך דבר. סיפר המגיד המפ"ר רבי שלום שבדרון: איש צדיק היה בירושלים, ושמו רבי יעקב דזלינר. פעם אחת בא לרבה של ירושלים, הגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל, ושאלה בפיו: מה יעשה שאחרי סעודת הלילה, אמש, לא בירך ברכת המזון.

אמר לו רבי שמואל: בודאי מקפיד אתה תמיד לברך (ברכת המוציא) על כר לחם שלימה, שוב, איפוא, לביתך ותבדוק, ובודאי תמצא שהכיכר שלימה, ולא אכלת. רבי יעקב חזר לביתו ומצא שבאמת כך היה, הוא לא בירך מכיון שלא

עמ' כ"ג

מסר מספרי אביר יעקב לפרשת השבוע

עמ' י'

פניני אביר יעקב

הדבר חן בעיניו, על כן ציוה אף הוא על חתנו להשיב תשובה למורי חמי ה'ברוך טעם, וכמובן שאנכי קבלתי את התשובה שכתב חתנו.

וכעת, סיים הגה"ק מצאנז, "בשמעי את דבריכם ואת מהלך מחשבתכם ודרככם בתורה, הנני מרגיש שהיא אותה 'דרך הלימוד', אשר הכרתי זה מכבר, בעת קריאת אותו 'מכתב התשובה', ועל ידי זה נוכחתי לדעת כי הנכם חתנו של ה'חתם סופר'!".

אמר רבי דוד הערש בהתפעלות: "אילו הייתם אומרים, שהנכם מכירים אותי ב'רוח הקודש', לא היה דבר חידוש אצלי, 'כי הרבה 'רוח הקודש' זכיתי לראות בבית מורי וחמי ה'חתם סופר'. אולם, זאת שהכרתם אותי על פי 'דרך הלימוד', אחרי שנים כה רבות, זהו חידוש גדול עבורי!".
רשומים בשמך (עמ' פב)

לאדם לשפוך את מרירות לבו לפני הרב, הקלה היא בשבילו. זאת בהתאם לדברי משה רבינו שאמר "והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי ושמעתי", ולא כתוב שמשה רבנו יענה להם ויפתור את הדבר הקשה. מכאן ראייה שישנם דברים שדי שמספרים אותם למשה, ואפילו אם לא מקבלים תשובה עליהם, זה מרגיע את הדעת.

עולמו של אבא

הפרשיות דמשנה תורה מלאים תוכחת מוסר".

של"ה הק' - פרשת ואתחנן; שם משומאל (בפרשתנו, שנת תרע"ה)

הסוד של דאגה בלב איש ישיחנה לאחרים

והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי ושמעתי (א, יז).

הגה"צ רבי מרדכי לייב ווינקלר בעל הלבושי מרדכי אב"ד מאדע, היה מפורסם בשל ענוותנותו, צניעותו וטוב לבו.

הוא היה אומר, על כל מנהיג רוחני מוטלת החובה להקשיב בתשומת לב לכל בעיותיו של בן עדתו שפונה אליו ומבקש את עזרתו, כלומר יש להקשיב אפילו לבעיות שאין ביכולתו של הרב לעזור בהן. העובדה, כי נתן

משנה תורה - המובחר שבספרי מוסר

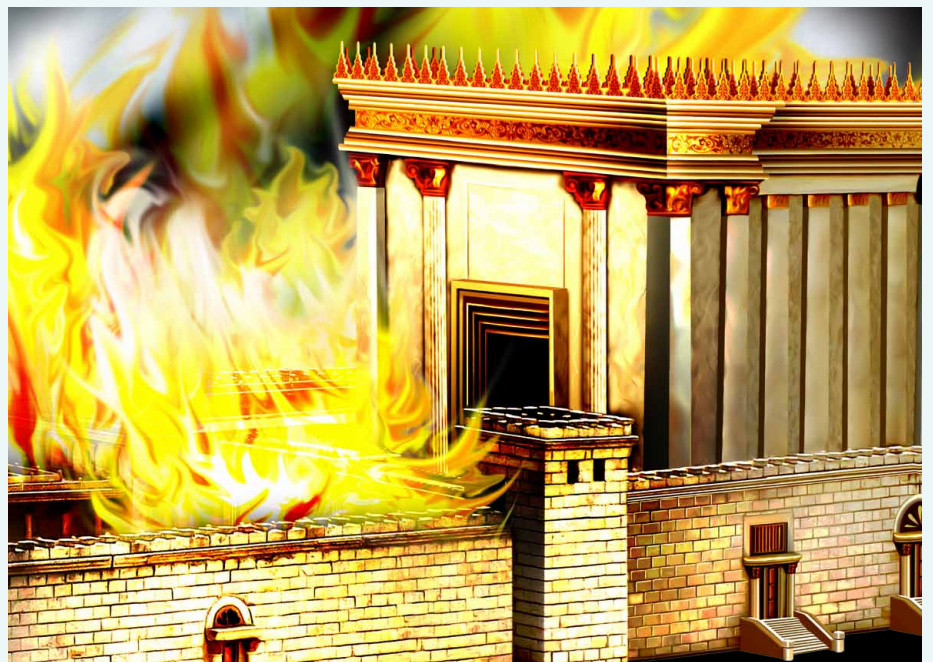
משנה תורה - אמר היהודי הק' מפשיסחא זצ"ל שהמובחר שבספרי מוסר הוא ספר משנה תורה, והיה מזהיר לתלמידיו ללמוד תמיד משנה תורה לעורר לבבם. וראה עוד בשל"ה ק' פר' ואתחנן בזה"ל: "מה לנו לחפש תוכחת מוסר והלא הפרשה כולה וכן כל

לעזור לחבר גם בתשעה באב

היה זה בליל תשעה באב, בבית המדרש הגדול בקוממיר. כל בני הקהילה היו ישובים על הארץ מקוננים על החורבן, ובראשם הרבי - הרה"ק רבי יחזקאל מקוממיר ז"ע.

לפתע הבחין הרבי באחד מבני הקהילה פונה לידידו, ומבקש את עזרתו לנסח עבורו מכתב דחוף, לו הוא זקוק באופן בהול ממש... הלה הופתע. "תשעה באב?!?!?" - הביט בידידו בתמיהה. "בדיוק עכשיו?!?" - הרי לעת הזו אנו מקוננים על צער החורבן, שקועים בקינות ובמגילת איכה. עכשיו בוער לך מכתב כזה או אחר?! לא הגיוני!" - קבע, וסירב בעקשנות לקום ממקומו בבית המדרש ולסור עמו לחדר צדדי כדי לכתוב את המכתב...

הרבי הבחין בדו-שיח שנוצר ביניהם, קם ממקומו וניגש ליהודי שסירב. "מה מטרת הקינות והאבלות?" - שאל הרבי והשיב מיד, "הרי הכל נועד כדי לקרב את הגאולה. והלא זה בדיוק מה שאתה יכול לעשות עכשיו - לסייע לזולתך, להרבות אהבת חינום, לפעול למען חברך. זו התכלית של הקינות, הכיצד תעלה בדעתך לסרב לבקשה? הכיצד תוותר על הזדמנות פז כזו לקרב את הגאולה?"

"תקשור טוב את השרוכים" צועק הנאצי.

יוסקה מחוויר כסיד, עיניו בולטות מחוריהן. הוא מתכונן לגרוע מכל. הרטיבות, הבוץ והשלג בהם מבוססות רגליו מדי יום, פרמו אט אט את אחד השרוכים שלו. כבר כמה ימים שהוא הולך כך, עם נעל ללא שרוך, יודע שבמוקדם או במאוחר יעלו עליו, זה לא יחמוק מעיני הנאצים 'חובבי הסדר'.

"אין לי שרוך" ממלמל יוסקה ברעד לנאצי. "לא לא" מצטחק הנאצי ברשעות, "אם אין שרוך, אין גם נעל, תוריד את הנעל מהרגל ברגע זה, אתה לא ממשיך ללכת עם נעל בלי שרוך..."

לא הייתה לו ברירה, הוא פשט את הנעל הסודרת מרגלו, השליך אותה בצדי הדרך והמשיך ללכת כך, נעל אחת נעולה והרגל השנייה יחפה, כשהחיל הנאצי אינו כולא את צחוקו למראה היהודי המקפץ בשלג, עולה ויורד.

אם חשב יוסקה שבכך הוא יעזוב אותו לנפשו, הרי שטעה. "היי, עצור" נשמע שוב קולה של החיה הנאצית האכזרית, "אתה לא יכול ללכת ככה, נעל אחת עם, נעל אחת בלי. חייב להיות כאן סדר, אם אין לך נעל אחת, תוריד גם את השנייה, שני הרגליים חייבות אותו דבר".

בארשת קפואה, בלי להשמיע הגה, נאלץ יוסקה לקבל את הדין, פשט גם את הנעל השנייה שהתעופפה לצדי השביל, והמשיך ללכת עם כל השיירה, יחף בשלג, מודע היטב למה שצפוי לקרות תוך כמה דקות לכף רגלו.

הקרקע הלחה והקפואה הדביקה אליה את כפות הרגליים. בכל פעם שהוא הרים את כף רגלו התקלפה שכבה אחת של עוד מכף הרגל. עוד פסיעה, עוד שכבה. אחרי כברת דרך קצרה כבר הייתה כף רגלו חשופה לגמרי, ללא נעליים, ללא גרביים, אפילו ללא עוד שיוגון עליה.

הייסורים הגיעו עד לב השמים, לחתוך בבשר החי פשוטו כמשמעו. הבשר החשוף נדבק שוב ושוב לאדמה הקפואה, סילוני דם פרצו מהרגליים והותירו אחריהם עקבות אדומים בשלג הצחור, חבריו ניסו לעזור לו בכל דרך, אלא שתחת עיניהם הפקוחות של הנאצים לא שייך היה לעשות מאומה.

יום שלם התרוצץ יוסקה יחף, חטב עצים וגרר גזעים אדירים, כשרגליו הולכות ומתבקעות. לא ברור איך הוא שרד את היום הזה, את הדרך חזרה לצריף הוא עוד הצליח לעשות על שתי רגליו, אבל מיד בהיכנסו פנימה הוא צנח ארצה מעולף למחצה, לא מסוגל לעמוד על הרגליים, שתי כפות רגליו לא עמדו יותר בעומס.

הוא ידע שמחר הוא לא יוכל לצאת שוב לעבודה ככה, מה שאומר שזה הלילה האחרון שלו עלי אדמות.

עם בוקר כשיגיעו הנאצים ויראו שהוא לא כשיר לעבודה ישלחו אותו לצריף החולים, ומשם הדרך קצרה.

♦ ♦ ♦

במרחק של כמה מטרים, על אחד מדרגשי העץ העליונים, שכב אסיר ונעץ מבטים ביוסקה. הוא נראה כמו כולם, מגולח, צמק פנים, נעול בקפקי עץ בלויים, שום דבר לא הזכיר בו את מר דוב - ברנד גלייכר, האיש שהוא היה לפני המלחמה.

דוב גלייכר היה יהודי אמיד, בנקאי לפרנסתו. הוא התגורר באחת

הוא נטל חתיכת עץ שהייתה זרוקה בצריף, הקיש על השן והצליח להלץ מתוכה את היהלום היקר. אחד השתחל וידד מהדרגש, פנה אל אחד הקאפואים הלחש באוזניו, "אם אתה רוצה להתעשר הלילה, לקבל יהלום ששווה אלפי מאדקים, כל מה שאני זקוק לו הוא זוג נעליים, תביא לי נעליים ויהיה לך שו"ך".

הקאפו הנזק בראשו ויצא מן הצריף. כעבור שעה קלה חזרה הדלת, "איפה גלייכר" נשמעה צעקה ברחבי הצריף. הוא ירד ממדרומי הדרגש והדיבור נעתק מפיו, הקאפו הזה הגדיל לעשות, הוא לא הביא זוג קפקי עץ חדשים.

הוא החזיק בידיו צמד מגפיים מרופדות בפרווה שפירה, מוצר נדיר במהנה.

הלילה עוד היה שחור כפתם כשנביחות רצחניות בשפה הגרמנית "שנעל, שנעל, ראוס" מלוות בנביחות כלבים הרעישו את הצריפים במחנה ההשמדה הנאצי.

בן רגע משתררת מהומה ופאניקה, שקי העור והעצמות המכונים 'מוזלמנים' מתעוררים משנת הבלהות הקצרה שלהם, מזנקים מדרגשי העץ ויוצאים בכתנות האסירים הדקיקה החוצה, לרחבת המסדרים המושלגת, כאילו יום קיץ היום.

מסדר בוקר, ספירה יומית. הטקס עליו לא יוותרו הנאצים ימ"ש באף מזג אוויר, נורא ככל שיהיה.

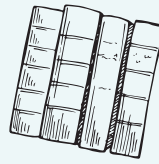
שעות ארוכות עומדים האסירים היהודים, ברוח הקפואה הצולפת, תחת פתיתי השלג שלא מפסיקים להיערם על הקרקע האפורה, כשהיות הפרא במעילי פרווה מגוהצים ומגפיים בוהקים עוברים ביניהם, צועקים, מכים בחימה שפוכה, לועגים וסוטרם. מוודאים שכולם נמצאים, שכולם עומדים זקופים, לא מהססים לירות בראשו של מי שתנוחת עמידתו לא מוצאת חן בעיניהם.

רגע לפני שיקפאו למוות בעמידה מסתניים המסדר, חבורת האסירים יוצאת בדרכה 'לעבודה המשחררת', דקות ארוכות הם צועדים בלב היער הקפוא, בשביל צר מתפתל, בין עצים שחורים וסלעים. משני הצדדים צועדים מדושנים השומרים הנאצים, מכורבלים במעיליהם, שומרים את צעדיהם של עובדי הכפייה.

♦ ♦ ♦

"היי, עצור, מה קרה לנעל שלך?" נשמעת פתאום שאגה חייתית. אחד השומרים הבחין שנעלו של יוסקה פייגנצוויג (הדמויות אמיתיות, השמות בדויים) אחד האסירים היהודים, אינה מהודקת על כף רגלו. עם כל פסיעה היא נוקשת בקרקע ומשמיעה קול חבטה עמומה.

למען האמת אלו לא היו נעליים, הם היו זוג קפקי עץ גסים שעוצבו במיוחד כדי למרר את חייו של מי שנועל אותם. נוקשים, ללא ריפוד מינימלי, דוקרים ופוצעים את כף הרגל עם כל פסיעה. כשהגיעו היהודים למחנות נלקחו מהם מידית בגדיהם האנושיים ונעליהם, במקומם הם קיבלו את המדים המפוספסים ונעלי העץ הנודעים לשמצה.

בקרבו, "מה אתה עושה? את ביטוח החיים היחיד שלך אתה הולך לתת למישהו אחר, שאתה בכלל לא מכיר?".

הוא ניגש אל יוסקה והחל לחבוש - לנעול לרגליו הפצועות את המגפיים הרכות, המחממות החדשות. "מה אתה עושה" הזדעק יוסקה, "זה שלך, אל תקריב את החיים שלך בגללי, תן לי את הנעלים הישנות שלך, זה מספיק טוב בשבילי, זה די והותר".

"לא יוסקה, תן לי לקיים את המצוה בשלימות" זלגו דמעות מעיניו של גלייכר.

גלייכר לבש שוב את הנעליים הישנות, הקרועות, וכך הוא הלך למחרת לעבודה, כך הוא המשיך ללכת עד סוף המלחמה, כשרגליו סובלות בכל רגע בנעלי עץ מציקות, עד הרגע בו נשמעה זעקת השחרור.

♦ ♦ ♦

השוואה הסתיימה, גלייכר עושה את דרכו לארצות הברית, שם מאירה לו ההצלחה את פניה, כישורי העסקים שלו מתגלים מחדש והוא הופך לאיל הון אמריקאי.

באחד הימים הוא מקבל בדואר רשום חבילה מארץ ישראל. הפתעה קלה אווזת בו, למיטב ידיעתו אין לו קרובי משפחה בארץ ישראל. הוא פותח את האריזה וליבו מחסיר פעימה, הוא מכיר היטב את מגפי הפרווה הישנים, הקרועים למחצה, שנחים בתוכה. = המגפיים ההן, שהוא נתן ליוסקה במחנה, במחנה.

שום מכתב לא צורף לחבילה, אך הוא הבין שיוסקה נשאר בחיים והצליח לאתר אותו. לא עברו כמה ימים והטלפון צלצל בביתו. "מדבר יוסקה" נשמע קול ממרחקים, "יוסקה אתה חי" שאג גלייכר, "איפה אתה". - "אני גר בארץ ישראל" השיב יוסקה חנוקות.

ימים ספורים לאחר מכן נפגשו שני היהודים שחייהם נקשרו זה בזה, המציל והניצול, יוסקה ומר גלייכר, בביתו של מר גלייכר באמריקה, פגישה רוויית בכי ודמעות.

בשלהי הפגישה הזמין גלייכר את יוסקה לגשת עמו לוויטרינה המפוארת שקישטה את הסלון הרחב. במרכז הארון, בין שורות של חיילי שחמט עשויים שנהב ופלטנה, גביעי כסף וחנוכיות, על מגש מעוטר, ניצבו להן, דוממות, שתי נעליים קרועות, חרטומיהן פעורים כלוע של דג, שרוכיהן פרומים ואכולים.

ואז שלף גלייכר את המגפיים והושיט אותם ליוסקה, "קח אותן, הן שלך" רעד קולו, "אני נשאר עם הנעליים הקרועות שלי, הנעליים שהלכו איתי כל השואה, במקום המגפיים".

♦ ♦ ♦

שנים רבות חלפו מאז, באחד מבתי החיים היהודים בארצות הברית, בין אבני מצבות אדמדמות ולבנות הטובלות בדשא ירוק, צעדה באחד הבקרים שיירת יהודים נושאת את ארונו של ר' דב ברנרד גלייכר הזקן שהשיב את נשמתו ליוצרה בגיל שיבה, מותיר

הערים שעל גבול גרמניה פולין. הנאצים כמוכן לא הבדילו בין עשירים לעניים, בין מודרניים לעבדקנים, שיגרו אותו אל מחנות ההשמדה באחת האקציות.

אבל הוא עוד הספיק לעשות משהו. ברגע האחרון לפני שנשלח הוא פנה לרופא שיניים מומחה, ידיד טוב שלו, שישתול בתוך אחת משיניו יהלום יקר ערך.

עד לרגע זה מתהלך גלייכר עם היהלום החבוי, יודע שבמצב הכי גרוע יש לו 'תעודת ביטוח' קטנה בפה.

שומרי המחנה אמנם רוצחים ושונאי ישראל מושבעים, אך תאבי בצע לא פחות. יהלום יקר כזה יכול להציל את חייו.

היום, לראשונה מאז הגיע למחנה ההשמדה, החליט גלייכר שהרגע הזה הגיע. הוא צריך להשתמש ביהלום ומחר.

מה קרה? מתברר שגם הוא סובל מבעיה דומה לזו של יוסקה. נכון יש לו זוג נעליים, אך הן התבלו מזמן, כל פסיעה מסבה לו ייסורים לא קטנים. וכי מה יש לו מהיהלום היקר שבפיו, אם הרגליים שלו סובלות כל רגע.

הוא נטל חתיכת עץ שהייתה זרוקה בצדף, הקיש על השן והצליח לחלץ מתוכה את היהלום היקר. אחר השתחל וירד מהדרגש, פנה אל אחד הקאפואים ולחש באוזניו, "אם אתה רוצה להתעשר הלילה, לקבל יהלום ששווה אלפי מארקים, כל מה שאני זקוק לו הוא זוג נעליים, תביא לי נעליים והיהלום שלך".

הקאפו הנהן בראשו ויצא מן הצדף. כעבור שעה קלה חרקה הדלת, "איפה גלייכר" נשמעה צעקה ברחבי הצדף. הוא ירד ממדומי הדרגש והדיבור נעתק מפיו, הקאפו הזה הגדיל לעשות, הוא לא הביא זוג קפקפי עץ חדשים.

הוא החזיק בידיו צמד מגפיים מרופדות בפרווה שעירה, מוצר נדיר במחנה.

תוך רגע החליפו המגפיים ידיים, וגם היהלום. גלייכר היה רגוע, סוף סוף הוא יוכל לצעוד לעבודת הכפייה כשרגליו נתונות בנעליים מחממות, הוא ישרוד. ואז נתקלו עיניו ביוסקה השרוע על הרצפה, כשרגליו שותתות דם. "יש לי עכשיו זוג נעליים מיותרות" הבזיקה בליבו מחשבה, "נכון שהן קרועות והרוסות אבל יוסקה בוודאי ישמח עליהן, הן הרי יצילו את חייו".

הוא החל לצעוד לעבר יוסקה, אווזו בידיו את הנעליים הישנות הקרועות, אלא שבאותו רגע האיר בו הניצוץ האלוקי שבקרבו, מידת הרחמנות הטבועה בליבם של ישראל.

"לא" התלקחה בליבו מחשבה שקשה לנו כלל להשיג אותה, "אני לא אתן לו, ליוסקה בעל הרגליים הפצועות, את הנעליים הישנות שלי, למרות שהוא ישמח בהן כמוצא שלל רב" הוא פשט את המגפיים המרופדות, אלו שלפני רגע רכש תמורת 'תעודת הביטוח' של החיים שלו.

"השתגעת, איבדת את צלילות דעתך?" שאגו קולות אחרים

אחריו משפחה לתפארת.

רגע לפני שנסתם הגולל, נשמעה לפתע בקשה יוצאת דופן.

קופסה קטנה נפתחה, מתוכה נשלפו זוג נעליים ישנות וקרועות. "הנפטר ביקש בצוואתו" הסבירו בני המשפחה לאנשי החברה קדישא, "שהוא רוצה להיטמן עם הנעליים האלו לצדו, הוא אמר שכשהוא יעלה לשמים, רצונו שהם יהיו לצידו". והבקשה, כמובן, מולאה.

♦ ♦ ♦

מקור: המשפיע הגה"ח רבי שבתי סלביצקי שליט"א מאנטוורפן ששמע מיהודי שהכיר בעצמו את בעל המעשה, מתוך 'התועודות' שפורסמה בגיליון הנפלא 'כי קרוב'.

"אותו יהודי (מר גלייכר) בוודאי קיים עוד הרבה מצוות בכספו ובעושרו" מטעים הרב סלביצקי שליט"א, מה היה מיוחד במצוה זו שהוא ביקש להיטמן עמה לאחר מאה ועשרים?

"התשובה היא שיהודי יכול לעשות הרבה מצוות ומעשים טובים, אבל כשהוא עושה משהו 'יותר גדול ממנו', כשהוא מצליח להתעלות על עצמו, לקלף קליפה מעצמו למען יהודי אחר, למען מטרה קדושה, לתת מעצמו, אזי מתגלה בתוכו האור היהודי, הנקודה האמיתית שלו, מצוה כזו הוא לא ישכח לעולם".

רעש פתאומי עלה מן הרחוב. מישוהו אץ רץ בכל כוחו לכיוון בית הכנסת, נראה כי הוא מנסה להחזיק את גלגל החמה בכה... מה שמפעים, הוא מראהו של אותו יהודי: עדיין לבוש הוא בסרבל העבודה, מגיע ישר מתוך הרפת. מה קרה? מה בוער? על שום מה הוא רץ בבהילות כזו לבית הכנסת, שעה קלה קודם כניסת השבת!?

עם כניסתו לבית הכנסת, הוא אפילו לא מביט לצדדים, וממהר אל המרא דאתרא היושב בכותל המזרח.

שטף של מילים בהולות פורץ מפיו, והמילה היחידה המזוהה בבירור היא 'בכור, בכור, בכור!!!' - זועק הלה, ושלוש המילים הללו הספיקו כדי להקפיץ את הרב ממקומו, ולהזניקו - יחד עם היהודי שבא לקרוא לו - היישר אל הרפת...

באותו יום ששי, העדיפו תושבי היישוב 'קוממיות' להסתגר בבתיהם, בשל השמש הקופחת בחוץ. רק לקראת כניסת השבת, הוקל החום ואנשים החלו לצאת מהבית, חלקם ממהרים לטבול לקראת שבת המלכה, וזריזין מקדימין להגיע לבית הכנסת. אחד מהם, הגאון רבי בנימין מנדלזון זצ"ל, רבו הנערץ של היישוב, כבר היה בבית הכנסת, לבוש בגדי שבת, יושב וקורא שיר השירים בדבקות ובנעימה...

רעש פתאומי עלה מן הרחוב. מישוהו אץ רץ בכל כוחו לכיוון בית הכנסת, נראה כי הוא מנסה להחזיק את גלגל החמה בכה... מה שמפעים, הוא מראהו של אותו יהודי: עדיין לבוש הוא בסרבל

העבודה, מגיע ישר מתוך הרפת. מה קרה? מה בוער? על שום מה הוא רץ בבהילות כזו לבית הכנסת, שעה קלה קודם כניסת השבת! עם כניסתו לבית הכנסת, הוא אפילו לא מביט לצדדים, וממהר אל המרא דאתרא היושב בכותל המזרח.

שטף של מילים בהולות פורץ מפיו, והמילה היחידה המזוהה בבירור היא 'בכור, בכור, בכור!!!' - זועק הלה, ושלוש המילים הללו הספיקו כדי להקפיץ את הרב ממקומו, ולהזניקו - יחד עם היהודי שבא לקרוא לו - היישר אל הרפת...

הרב מנדלזון, כמי שבנה וקומם את החקלאות על פי ההלכה בדור האחרון, הבין היטב במה מדובר, ומדוע נדרשת בהילות כזו. בהמת בכור בזמנו - אסור לעשות בה כל פעולה, אסור ליהנות ממנה, וצריך לשומרה לבל תיפצע או תיזק. בזמן שביית המקדש היה קיים - בהמה כזו היתה מוקרבת כקרבן. אולם בזמנו, בהמת בכור היא אתגר מורכב עבור הרפתן, הופכת לבעיה קשה: הוא נדרש לטפח אותה, לשמור עליה, להעניק לה את מיטב התנאים. ומאידך - נאסר עליו ליהנות ממנה!

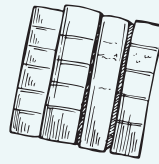
כדי להימנע ממצב כזה, תיקנו למכור את הבהמה המבכירה לנכרי מבעוד מועד, ואז הבכור הנולד שייך לגוי - והוא פטור מהלכות בהמת בכור. הרב מנדלזון, בכדי למנוע לזות שפתיים כאילו המכירה היא מהפה ולחוץ בלבד, קבע דרך מסודרת ומובחרת במסגרתה נמכרת הבהמה המבכירה, בתשלום מלא, בשטר כתוב כדת וכדין, עיסקה לכל דבר...

אחמד ג'אבר היה שמו של אותו ערבי, הקונה הקבוע של הבהמות המבכירות. בדרך כלל, ידעו הרפתנים מבעוד מועד על בהמה העומדת לבכר, קראו לו בזמן וביצעו את העיסקה בניהותא. אולם לעתים, נודע הדבר לרפתן רק שעות ספורות קודם הופעת הבכור בעולמו, ואז נדרשו הרב מנדלזון, בעלי הבהמה ואחמד ג'אבר לזריזות מופלגת, כדי לסיים את העיסקה כדת וכדין עוד טרם יופיע הבכור...

זה מה שקרה באותו יום ששי, שעה קלה לפני כניסת השבת. הרפתן הבין כי בהמה מבכירה מסתובבת ברפת, הבכור יופיע - כנראה - תוך שעות ספורות. עליו לבצע את העיסקה מהר, לפני כניסת השבת, והשעה דוחקת... אין פלא אפוא כי הרב מיהר אל הרפת, ועמד שם לצד הפרות הגועות, חבוש בספודיק השבתי ההדור ונעול בנעלי שבת מצוחצחות. הרי חייבים להספיק לבצע את עיסקת מכירת הבהמה עוד לפני כניסת השבת!

אל הרב התלווה איש אמונו, הרה"ג רבי משה יעקב סיגלר זצ"ל, שכתב את הסיפור ביומנו, שנמצא לאחר פטירתו. השעון תקתק, השמש נוטה מערבה, והם החלו לכתוב את חוזה המכירה כדת וכדין, לפיו בעל הבהמה, איש פלוני, מוכר במכירה גמורה במחיר 10 לירות את הבהמה שמספרה 414, לאחמד ג'אבר, הרוכש את הבהמה בקניין גמור ובצלילות דעת, לפי כל כללי הקניינים. זהו חוזה בן כמה סעיפים, סדור ומפורט, והכנתו אורכת פרק זמן משמעותי...

השעון מוסיף לתקתק, הדקות אוזלות. בבית הכנסת כבר מתחילים בתפילת מנחה, עוד דקות ספורות תיכנס השבת. הרב עומד בשלווה בין ערימות החציר לבין הפרות המביטות בו בהלם, ועורך את העיסקה. הרפתן מימין, אחמד משמאל, ופרה מס' 414 במרכז... דקות ארוכות ויקרות חלפו עד שהושלמה העיסקה, ורק אז מיהרו כולם לעזוב את הרפת בזריזות, כשהרב ומקורבו מגיעים

לאפשר לי להתמודד בלי בואו תקופה ארוכה?! - והרי באמת אני מצפה לו, הלוואי שיבוא הרגע. אינני רוצה שטרות מכירה, חפץ ומשתוקק אני להקריב את בהמות הבכורה, אולי נזכה לכך כבר היום! - סיים הרב בערגה...

כי אכן כן! אנו מאמינים בביאת המשיח, מצפים ומייחלים לבוא בכל יום מחדש. אמת, זה לא קל, כל כך הרבה שנים חלפו ועודנו בגלות, עודנו ממתינים, עודנו מצפים, עודנו מתגעגעים. אבל הרי יום אחד הוא יבוא - אולי עוד היום, ואיך נוכל להביט אליו אם לא המתנו לו, אם לא ציפינו לו, אם לא הקדשנו זמן ומחשבה להרהר כמה הוא חסר לנו עכשיו, וכמה נהיה מאושרים עם בואו!

יום תשעה באב - הוא הזמן לייחד מחשבה לכך, לצפות לגאולה באמת. להפנים אל הלב את הכאב, לחדד את האובדן, להתגעגע באמת. הבה ננצל את היום הזה, את השעון בהן נשב ונקונן, כדי להתחבר באמת לציפיה לגאולה, להתרפק בערגה על הגעגוע לישועה, כדי לקרב באמת את ביאת המשיח!

פניני פרשת השבוע - פרשת דברים

ואז, פרצה מפיו הזעקה: "מִדֶּן הַבַּיִת יוֹסֵף! הַלְכֹת רַבּוֹת קִבַּעַת וּפִסְקַת, וְעַם יִשְׂרָאֵל מִקְפִּיד לְקִיּוּמָן. אֵךְ הַלְכָה אַחַת לֹא מְפֹרָסֶמֶת דִּיהַ, הַהֲלָכָה כִּי יֵשׁ לְשִׁיר בְּ"מִזְמוֹר לַתּוֹרָה", הַלְכָה אוֹתָהּ אִימְצִי בְּכָל לֵיבִי, וְכִבֵּר כְּמֹה שֵׁנִים שֶׁאֲנִי מְשׁוֹרֵר מִיָּדִי בּוֹקֵר אֶת "מִזְמוֹר לַתּוֹרָה" בַּהֲתַרְגְּשׁוֹת רַבּוֹת...". הָרִי הַגִּלְדִּי דִּמְמוֹ סְבִיבוֹ, אֵךְ נֶפֶשׁ חַיָּה לֹא הִיתָה בְּסִבִּיבָהּ. הַעֲצִים הִגִּידוּ עֲנִיָּהם בְּרַחֲמִים, אֵךְ הוּא לֹא הִבִּיט סְבִיבוֹ, כּוֹלֵו מְרוֹכֵו בּוֹזֵקָה: "לֹא הִסְתַּכַּלְתִּי מִה יֵאמְרוּ, גִּילְתִּי אֶת הַהֲלָכָה הַזֹּאת, פִּעַלְתִּי עַל פִּיה וְזִכִּיתִי עוֹד יְהוּדִים מִמֶּתְפַלְלֵי הַמִּנְיָן שֶׁהֻצְטַרְפוּ אֵלַי, וְהַחֲלוּ גַם הֵם מוֹדִים לָהּ בְּשִׁירָה וּבְזִמְרָה מִיָּדִי בּוֹקֵר, כְּפִי שֶׁפִּסְקַת. אֲנִי, לִמְעַן אוֹכֵל לְקַדֵּשׁ שֵׁם שְׁמַיִם בְּהַמְשַׁךְ הוֹדָאָה מִעוֹמֶק הַלֵּב לָהּ הַטּוֹב, זִכְנִי לְעִבּוֹד מֹחֵר אֶת הַבְּדִיקָה לְמִיִּשְׂרָאֵל, וְיִתְבַּדַּד כִּי לֹא גִידוֹל וְלֹא מַחֲלָה, לֹא דֹאגָה וְלֹא חוֹלִי, דֶּק בְּרִיאֹת רוֹוֹחָה וְשִׁמְחָה!". הָרִב עֲזָרָא סִיִּם אֶת תְּפִלָּתוֹ הַמְרַגֶּשֶׁת בְּכֹמֶה פָּרָקִי תַּחֲלִילִים וְגַם שֵׁם, לְמִרְוֹת שֶׁלֹּא הִיתָה זֹו שַׁעַת תְּפִלָּה, שֶׁבּ וְשׁוֹרֵד בַּהֲתַרְגְּשׁוֹת אֶת "מִזְמוֹר לַתּוֹרָה" וְלֹא נָחַה דַּעְתּוֹ עַד שֶׁעֲמַד וּדְקַד סְבִיב הַצִּיּוֹן בְּהוֹדָאָה מְרַגֶּשֶׁת לְבוֹרָא עוֹלָם. דֶּק כִּשְׁחַשׁ כִּי הוּא רִגוּעַ יוֹתֵר, סִמּוֹךְ וּבִטּוֹחַ בַּחֲסֵד ה' וּבִישׁוּעָתוֹ, שֶׁם פִּעַמְיוֹ חֲזָרָה לְבִנֵּי בְרַק.

בית הכנסת "שתילי זיתים" בבני ברק, הוא מבתי הכנסת הוותיקים והמוכרים בעיר. מתפללים רבים באים בשערי בית הכנסת מידי יום, כאשר רבים מהם נמנים על קבוצת הזרזים המקדימים למצוות ומתפללים עם שחר במנין ה"ותיקין" בשעת הנץ החמה. למתפללים אלה, סיפורנו לא יחדש דבר. הן הוא כבר התפרסם בקרבם בשעת מעשה, הם היו עדים לו ממש. אך עבורנו, סיפור זה יכול להוות

לבית הכנסת ממש ברגע השקיעה...

לנוכח המקרה הזה, הגה רבי משה יעקב רעיון גאוני, אותו פרש בפני הרב: 'במקום שבכל פעם נצטרך לערוך חוזה מהיסוד, לכתוב, להעתיק, לפרט, לתקן, לסדר ולערוך - הבה נכין נוסח חוזה מסודר, אותו נצלם שיהיו בידינו כמה עשרות עותקים ממנו.

נשאר מקום ריק לרישום שם המוכר, מס' הבהמה, והסכום. ואז - בכל פעם שנצטרך - יהיה בידינו חוזה מוכן, ערוך ומסודר, ונוכל לבצע את עסקאות מכר המבכירות בקלות וביעילות!

והרי - הוסיף רבי משה יעקב לפרט את מעלות הרעיון שלו - 'זה בדיוק מה שעושים בשטר תנאים, בשטר כתובה, ובהרבה סוגי שטרות אחרים. מכינים עותקים מסודרים מראש, וממלאים את הפרטים האישיים ברגע האמת.

כך כל עיסקה תיקח מעט מאוד זמן, תתבצע ביעילות, ובנוסף - יקל עלינו להתמודד עם הקריאות הדחופות המגיעות ברגע האפס - שהרי תוך רגע קל העיסקה מבוצעת!

עיניו של רבי משה יעקב נצצו. הוא חש שבידיו עצה גאונית, פטנט מבריק שיחסוך כוחות, אנרגיה, שיבושים ובהילויות. אלא שנראה כי הרעיון לא מוצא חן בעיני הרב, ואדרבה, לנוכח הרעיון הזה עיניו מצטנפות בדוק של ערגה עילאית, דמעה סוררת זולגת במורד לחיו, והוא פותח ומשיב באנחה כבידה:

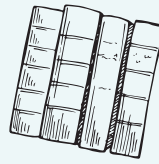
'הלא תדע, ידידי, כי כל עניין מכירת הבהמות המבכירות, הוא פיתרון זמני טוב מוגבל בזמן, לתקופה גרועה כל כך, בה איננו זוכים להקריב את הבכורות על גבי המזבח. הן בכל פעם שאני עושה עיסקה כזו, מייחל אני בכל לבי כי זו הפעם האחרונה, ועד המקרה הבא - כבר נזכה שבהמת בכור לא רק שלא תאיים ותפחיד את בעליה, אלא תגרום לו לאושר אינסופי, הן הוא עומד להעלותה קרבן על גבי המזבח, להביא אותה כמתנה לאלוקיו!'

קולו של הרב נסדק, געגעע עז עלה מירכתי לבו: 'לא ולא, רבי משה יעקב, אינני עורך חוזים כאלה בעשרות עותקים. הרי אני מאמין באמונה שלימה בביאת המשיח, היום, ובכל יום! - מצפה ומייחל אני להתפטר מתפקידי כמוכר בהמות מבכירות, מקווה לעלות לירושלים ולראות אותן מוקרבות...

להכין ערימת שטרות מוכנים מבעוד מועד?! - שווה בנפשך שמשויה יבוא עכשיו, ייכנס אל ביתי, ויראה עשרות שטרות מוכנים, כתובים כהלכה ומוכנים למילוי. מה הוא יאמר? שלא המתנתי לו? שלא באמת ציפיתי לו? שנערכתי וסידרתי את כל העניינים, כדי

עיניו של רבי משה יעקב נצצו. הוא חש שבידיו עצה גאונית, פטנט מבריק שיחסוך כוחות, אנרגיה, שיבושים ובהילויות. אלא שנראה כי הרעיון לא מוצא חן בעיני הרב, ואדרבה, לנוכח הרעיון הזה עיניו מצטנפות בדוק של ערגה עילאית, דמעה סוררת זולגת במורד לחיו, והוא פותח ומשיב באנחה כבידה...

תמרור מאיר עיניים.

במניין ה"ותיקין" בבית הכנסת, עובר לפני התיבה הרב עזרא מזרחי, הוא בעל המעשה. כבר יותר משני עשורים שהוא החזן הקבוע, בחורף כבקיץ, כשהנץ החמה חל בשעה מאוד מוקדמת כמו בימים שהנץ החמה בשעה יותר מאוחרת. באופן קבוע הוא ניצב לפני התיבה, מתחיל בשעה היעודה לתפילה, מכבד את ה' מגורו בתפילתו המשובחת.

התפילה – שעתה, נוסחה והחזן שלה – כה קבועים, עד שכל שינוי במתכונתם נחשב לחדשה מרעשה. ולכן, כאשר ביום בהיר, החליט הרב עזרא לנהוג לזמר בנעימה את "מזמור לתודה" הנאמר מידי יום בתפילת שחרית, שיתף את המתפללים ששמחו להיות שותפים להנהגה המרגשת: "גיליתי הלכה שאינה מפורסמת דיה, אך היא הלכה לכל דבר ונפסקה בשולחן ערוך על ידי מרן הבית יוסף.

וכך הוא פוסק בסיומן ג"א: "מזמור לתודה מצווה למשוך אותו בנגינה ולנגן". כלומר, את "מזמור לתודה" – מזמור ההודאה לה' יתברך שאנו אומרים מידי יום, צריך לשיר בנגון, מתוך הודאה מעומק הלב לה' יתברך. לפיכך, מה דעתכם כי מהיום ואילך נתחיל לשיר את "מזמור לתודה"? זה מזמור קצר, נצמיד לו נגון מהיר ועליו שלא יעכב את התפילה, ונמצאו נשכרים בקיום ההלכה בד בבד עם הודאה לבורא עולם בשמחה ובהתרגשות?".

המתפללים שמחו לשמוע את דבר ההלכה, ועוד יותר מכך שמחו להיות שותפים לקיומה. אכן, כך נאה וכך יאה בשעה שמודים לבורא עולם – לעשות זאת בנגון שמח, ולפיכך ששו על ההזדמנות להצטרף להודאה המשמחת... שירת ה"מזמור לתודה" היומיומית, מעולם לא הפכה לשיגרה. למרות שהחזן כבר סיגל לעצמו נגון קבוע, ושירת ה"מזמור לתודה" עם הקהל כבר נחשבה לעובדה קיימת – עדיין היא מרגשת ומשמחת את המתפללים מידי בוקר מחדש... חלפו כמה שבועות, שהפכו לחודשים שהצטברו ליותר משנה.

החזן, הרב עזרא, החל לחוש כאבים לא מובנים. משככי כאבים נלקחו גם נלקחו, גם תורים אצל הרופא נקבעו, אך הסיבה לכאבים התכופים לא התבררה. לאחר תקופה, שלח רופא המשפחה את

הרב עזרא לבדיקה אצל רופא מומחה, שהפנה אותו לבדיקות מקיפות. הרב עזרא ערך את הבדיקות, ועדיין שום חשד לא התעורר בליבו. יש כאבים, עושים בדיקות, מקסימום מקבלים מרשם, לוקחים תרופה, וזהו... אלא שבמקרה זה, לא זו היתה התוצאה...

כשישב הרב עזרא לפני הרופא המומחה לאחר הגעת התוצאות, שום דבר לא יכול היה להכין אותו למה שהוא הולך לשמוע. "אני לא רוצה להדאיג אותך מד" אמר הרופא כשהוא מקמץ במילים "אבל אתה צריך להיות במעקב, כי משהו פה לא תקין. אני מציע שבעוד שלושה שבועות תערוך שוב סידרה של בדיקות וצילומים, ולפי התוצאות אז נדע אם החשש שלי מתבדה או מתאמת...". אי אפשר לומר שהמילים של הרופא לא הדאיגו את הרב עזרא. הרופא רמז היטב למה הוא מתכוון, למרות שניסה לקמץ במילים.

ככל שנקפו הדקות והרופא מוסיף ומתבונן בבדיקות, החושך בעיניו הלך והתפשט... הוא הטיב את משקפיו, שב ובדק, בחן והתבונן, וכל אותה עת יושב מולו הרב עזרא, ליבו אמר לו שאינו מבשרות טובות... "אני לא יודע איך לומר לך" כחכה הרופא בגורו שוב ושוב, "אתה יודע, אני כבר הרבה שנים רופא, ועדיין קשה לי להודיע לאנשים בשורות כאלה...".

ההקדמה הזו יצרה בו את התחושה שהוא יודע מה הרופא הולך לומר ועדיין הוא כסס את ציפורניו במתח... "תשמע" פתח הרופא בניסיון להרגיע, "זה עוד לא סופי, צריך לעשות מעקב בעוד שלושה שבועות...". עוד כמה דקות של שקט, ואז שב הרופא וכחכה בגורו, בורר את מילותיו בקפידה. "קח את זה בפרופורציות", ניסה שוב להרגיע, "יש היום טיפולים מאוד מתקדמים, אולי לוקח זמן, אבל בעזרת השם אפשר לצאת מזה... איך אומרים את זה בלי להזכיר את המילה המפורשת – המחלה הנוראה...". בחדר השתררה שתיקה רועמת. הרב עזרא נבהל קמעא, אך לא איבד עשתונות.

"החיים עד עכשיו היו דבש" הרבה "תודה בורא עולם על השנים הארוכות והבריאות שזכיתי להן עד עתה. בוודאי, כפי שנתת לי כל כך הרבה שנים טובות ומאשרות, לא יפלא מהשם דבר להעניק לי אורך ימים ושנות חיים נוספות...".

הוא יצא מהרופא בצעדים מדודים, אך בוטחים ומחוזקים. בפיו פזם את הנגון המוכר של "מזמור לתודה"... חלפו שבועיים, שבועיים, שבועיים ושלושה ימים. הרב עזרא מתכוון לבדיקה באמצעי ייחודי – מידי בוקר הוא מרגן ביתר התרגשות "מזמור לתודה", וגם במהלך היום הוא אינו פוסק מלחשוב על כל הטוב שגמל עמו ה' עד עתה, מתוך ביטחון וחזקת שחסד ה' לא יעזבנו גם מעתה ואילך... ביום שלפני הבדיקה, באמצע התפילה, ניעור בו ברק, ניצוץ של תקווה. "מזמור לתודה", הוא שורר בקול, כמנהגו מידי יום בשנים האחרונות. "גם ברגעים האלה אני מודה לך בורא עולם" הרבה "כי יש כל כך הרבה טוב שעשית איתי...".

באותו רגע, נצנץ בו רעיון, אותו קם וביצע מיד אחרי התפילה. הוא הודיע כי ייעדר מסדר יומו ומיהר לצאת לצפת, להשתטח על ציונו של מרן ה"בית יוסף" ז"ע, לחלות פני בורא עולם בציון הקדוש של מחבר השולחן ערוך וקובע ההלכה היהודית... מיד כשהגיע לצפת ועלה לציונו של ה"בית יוסף", נפרץ סכר דמעותיו. הוא הודה מעומק הלב בהתרגשות ובכבי על השנים היפות והטובות להן זכה, על המשפחה שזכה להקים, על החיים ועל הבריאות ועל הפרנסה ועל כל מה שיפה ותקין, ואולי הוא שייגרת אבל באמת שהוא לא מובן מאליה... ואחר כך, שפך על הציון הקדוש את דאגתו מפני הבדיקה ביום המחר. בין הרי הגליל והנופים המשכרים עמד והתחנן על נפשו, על נפש ילדיו הזקוקים לאבא בריא, על בריאותו ועל הבדיקה מחר...

ואז, פרצה מפיו הזעקה: "מרן הבית יוסף! הלכות רבות קבעת ופסקת, ועם ישראל מקפיד לקיימן. אך הלכה אחת לא מפורסמת

"איך זה יכול להיות שאתה אותו בן אדם? איך יתכן שגידול נעלם, שגרוהות אובדות, שהגוף שלך חזר להיות תקין ובריא כלא היה? גם אחרי טיפולים אנהנו לא מקווים בכלל לתוצאות כאלה, על אחת כמה וכמה בלי טיפול, ועם גידול שהיה נראה מתפשט ללא אבחנה..."

הוא ניגש לאביו של הבחור ואמר לו: "אני מוכרח להגיד לך, שהבן שלך אמר את הקינות בצורה מיוחדת מאוד! יש לך בן שממש ראוי לקנא בו. בחור צעיר שבוכה במשך שלוש שעות בלילה הפסקה, בדמעות שליש, על גלות השכינה ועל חורבן המקדש. איך זוכים לבן שכזה?"

סיפר מגיד המישרים הר"צ רבי אהרן טויסיג שליט"א: לפני מספר שנים, ביום המר והנמהר תשעה באב, ישבתי בבית-הכנסת ואמרתי את סדר הקינות. לידי ישב בחור ואמר את הקינות בשברון לב, בבכיות ובדמעות, במשך שלוש שעות רצופות. אני לא זוכר על עצמי שאמרתי אי פעם את הקינות בצורה כל כך אמיתית ונרגשת. כל האברכים שישבו ליד הבחור שמו לב לאופן שבו יצאו הקינות מפיו.

שנים רבות אני מכיר את הבחור, והוא בהחלט נחשב לבחור טוב, אבל אי אפשר לומר עליו שהוא תלמיד חכם בולט ומיוחד, בחור טוב סטנדרטי.

בתפילת מנחה ניגש אחד מהמתפללים, ואני מקנא בו! הוא זכה לעשות את מה שאני לא זכיתי!

הוא ניגש לאביו של הבחור ואמר לו: "אני מוכרח להגיד לך, שהבן שלך אמר את הקינות בצורה מיוחדת מאוד! יש לך בן שממש ראוי לקנא בו. בחור צעיר שבוכה במשך שלוש שעות בלילה הפסקה, בדמעות שליש, על גלות השכינה ועל חורבן המקדש. איך זוכים לבן שכזה?"

ואותו יהודי הוסיף: "לידינו ישב הרב טויסיג, גם הוא ראה את הבן שלך אומר קינות, תשאל אותו אם הגזמתי במילה אחת במה שסיפרתי". לידינו ישב יהודי נוסף, שהאזין לכל השיחה ולא אמר מילה.

לאחר תפילת מנחה ניגש אלי אותו יהודי ושאל: "הרב טויסיג, האומנם אותו בחור אמר את הקינות בבכיות ובדמעות במשך שלוש שעות ברציפות?"

"כן" השבתי, "הלב שלי נשבר לרסיסים כששמעתי את הלב שלו נשבר לרסיסים", היהודי הודה לי בחמימות ונפרדנו.

כמה ימים אחרי תשעה באב, אני רואה מודעת אירוסין, הבחור הזה התארס עם בתו של אותו יהודי שהתעניין אצלי. למחרת פגשתי אותו ברחוב, איחלתי לו מזל טוב, והוא סיפר לי: "חיפשתי הרבה זמן בחור טוב לבת שלי, עיקר הדגש אצלי היה על יראת השמים של הבחור".

"והנה כאשר אישרת באוזני את נכונות הסיפור על אותו בחור, שבכה והצטער על החורבן, אמרתי לעצמי: זה הבחור שאותו אני מחפש. הרי השו"ע (אר"ח סימן א' סעיף ג') כותב: 'ראוי לכל ירא שמים יהא מצר ודואג על חורבן ביהמ"ק', ואם הבחור הזה מצר כ"כ על החורבן, סימן מובהק כי ירא שמים הוא".

"תאמין לי כבוד הרב", הוסיף ואמר, "אמרתי לעצמי לא הייתי צריך לברר עליו לא אצל ראש הישיבה, לא אצל המשגיח וגם לא אצל חברים. מי שמסוגל לבכות בשברון לב שלוש שעות על חורבן בית המקדש, ירא שמים מופלג הוא. במוצאי שבת אמרתי לאשתי שמצדי אני רוצה את הבחור הזה לחתן לבתנו. שלחנו

דיה, ההלכה כי יש לשיר ב"מזמור לתודה", הלכה אותה אימצתי בכל ליבי, וכבר כמה שנים שאני משורר מידי בוקר את "מזמור לתודה" בהתרגשות רבה...". הרי הגליל דממו סביבו, אף נפש חיה לא היתה בסביבה. העצים הגידו ענפיהם ברחמים, אך הוא לא הביט סביבו, כולו מרוכז בזעקה: "לא הסתכלתי מה יאמרו, גיליתי את ההלכה הזו, פעלתי על פיה זכיתי עוד יהודים ממתפללי המניין שהצטרפו אלי, והחלו גם הם מודים לה בשירה ובזמרה מידי בוקר, כפי שפסקת. אנא, למען אוכל לקדש שם שמים בהמשך הודאה מעומק הלב לה' הטוב, זכני לעבוד מחר את הבדיקה למישרין, ויתברר כי לא גידול ולא מחלה, לא דאגה ולא חולי, רק בריאות רווחה ושמחה!". הרב עזרא סיים את תפילתו המרגשת בכמה פרקי תהילים וגם שם, למרות שלא היתה זו שעת תפילה, שב ושורר בהתרגשות את "מזמור לתודה" ולא נחה דעתו עד שעמד ורקד סביב הציון בהודאה מרגשת לבורא עולם. רק כשחש כי הוא רגוע יותר, סמוך ובטוח בחסד ה' ובשיועו, שם פעמיו חזרה לבני ברק. הגיע יום המחר, הבדיקה נערכה במכון רפואי מתקדם ונבחר וההמתנה לתוצאות החלה. הרב עזרא ממתין במתח ובחרדה, אך גם בביטחון ובאמונה. הוא לא פוסק מלהתפלל, אך פיו אינו פוסק מלהודות... ואז הוא נקרא אל הרופא...

"תשמע, בכל הקריירה הרפואית שלי, לא היה מקרה כזה. זה מאוד מוזר, אין לי הסבר, אבל אלה הנתונים", אמר הרופא, והחוזה בידיו על הצילומים: "ראה, זה הצילום מלפני שבועות. אתה רואה כאן וכאן גידול, ופה – מסביב – אלו גרורות. כך נראית המחלה, אלה פניה הלא נעימות בכלל...". הרופא נשם עמוקות והמשיך: "והנה, עכשיו בוא נביט בצילום מאתמול. אתה רואה כאן וכאן? אין לא גידול ולא זכר ממנו. גם הגרורות אינן, ואפילו בדיקות הדם תקינות... זה פשוט לא ייאמן!" קרא לפתע הרופא בקול רם, "איך זה יכול להיות שאתה אותו בן אדם? איך יתכן שגידול נעלם, שגרורות אוברות, שהגוף שלך חזר להיות תקין ובריא כלא היה? גם אחרי טיפולים אנחנו לא מקווים בכלל לתוצאות כאלה, על אחת כמה וכמה בלי טיפול, ועם גידול שהיה נראה מתפשט ללא אבחנה...".

הרופא הוסיף עוד כמה משפטי התפעלות, עד ששם לב שרבי עזרא כבר לא שומע אותו... הוא פשוט היה שקוע בשירתו, בניגון האהוב והמוכר והיומיומי, "מזמור לתודה", מכל הלב, ברגש רב, כמעט יוצא בריקוד מחדרו של הרופא!...

(תחכמוני)

לפני מספר שנים, ביום המר והנמהר תשעה באב, ישבתי בבית-הכנסת ואמרתי את סדר הקינות. לידי ישב בחור ואמר את הקינות בשברון לב, בבכיות ובדמעות, במשך שלוש שעות רצופות. אני לא זוכר על עצמי שאמרתי אי פעם את הקינות בצורה כל כך אמיתית ונרגשת. כל האברכים שישבו ליד הבחור שמו לב לאופן שבו יצאו הקינות מפיו. בתפילת מנחה ניגש אחד מהמתפללים, ואני מקנא בו! הוא זכה לעשות את מה שאני לא זכיתי!

לפתע נשמע קול שקשוק מרכבה הדורה, שעצרה את מסעה בחצר ביתו של הרבי. מן המרכבה ירד סוחר יהודי אמיד שנמנה על באי ביתו של הרבי, ונהג לבקש מהרבי עצה וברכה לפני חתימת כל עסקה. עתה הגיע באישון ליל, שכן הוא בדרכו ליריד הגדול שייערך מחר, בו הוא צפוי לחתום על כמה עסקאות משמעותיות... הסוחר העשיר ירד מהמרכבה, וחיש קל הקיש בדלת חדרו של הרבי, אשר פתח לו בעיניים מאירות, תוך שהוא מביע את פליאתו על בואו בשעת חצות ליל. 'עסקאות רציניות עומדות על הפרק' - תירץ הסוחר את סיבת בואו בדחיפות כה גדולה, 'זאני זקוק לברכת הרבי שאצליח וארוויח...'

הרבי שמע את דבריו, ולפתע נענה לו בשאלה שנראית שלא ממין העניין: 'אמור לי יהודי יקר, האם היית פעם בוינה הגדולה, בירת אוסטריה?' - גבותיו של היהודי זינקו בהפתעה, הוא כלל לא ציפה לשאלה מעין זו, אך עד מהרה התאושש והשיב: 'אכן כן, הייתי גם הייתי!'

'ובפריז, בירתה המסוגגנת של צרפת, גם שם ביקרת פעם?' - שאל הרבי. 'אכן כן' - השיב היהודי בקצרה, תמיה מה עניין בירות אירופה לכאן... 'וראית גם את הארמונות היפים שם? את בתי המלוכה, חדרי המשכיות, ההיכלות היפים והמעוצבים?' - הוסיף הרבי ושאל.

'בוודאי!' - השיב הסוחר על אתר, והחל מתאר את הארמונות בהם ביקר, בפריז, בוינה, ובעוד בירות חשובות ברחבי אירופה... הוא תיאר את גודלם ויופיים, פארם והדרם, המשרתים הניצבים בהם והעיצובים המסוגגנים הממלאים אותם, כשהרבי מאזין לו רוב קשב.

לפתע פתאום, פרצה אנחה כבידה מלבו של הרבי: 'אוי, בראותי כל עיר על תילה בנויה, ועיר האלוקים מושפלת עד שאל תחתיה! אוי, איכה ישבה בדד העיר רבתי עם, כיצד הגענו למצב שבירות אומות העולם מפוארות ובנויות בפאר והדר, ובירתו של מלכנו, בירת העם היהודי, כה מושפלת חריבה ובזויה, ואין לה דורש ומבקש...' - ביכה הרבי בעצב...

או אז הבין הסוחר, כי הרבי מבקש בעת הזאת, בשעת תיקון חצות, לעורר רחמי שמים על צער השכינה והגלות הארוכה. העסקים החשובים יכולים לחכות, כעת

הכמיהה והציפיה לגאולה ממלאות את כל יישותו, הרבי משתוקק ונכסף לראות בבנין ירושלים...

כי אכן כן, כולנו עסוקים לאורך ימות השנה, במגוון תחומים ועניינים חשובים ונחוצים. לכולנו יש דאגות, משימות, התמודדויות, רצונות שאנו רוצים להגשים, הצלחות שחשובות לנו. אבל יש משהו עוד יותר חשוב, וביממה הזו של תשעה באב נמקד בו ורק בו את מרביתנו:

בשאיפה ובציפיה לראות בגאולה השלימה. בכיסופין ובתפילה, לזכות לראות בביאת משיחנו. אם בכל ימות השנה אנו עסוקים, לפחות את היום הזה נקדיש להתבוננות מעמיקה בכאב הגלות ובריוח מאבינו שבשמים, ולעגוע נלהב לראות בבואו אלינו, מתוך רחמים וחסדים ושפע רב!

פניני פרשת השבוע

שדכן שיציע, כעבור שלושה ימים נגמר השידוך למזל ולברכה, בעזרת השם יתברך. עוד בית בישראל שנבנה מכוחה של מילה אחת של פרגון.

המשיך הרב טויסינג: הייתי בכנס של מחנכים בבני ברק, אחרי הכנס ניגש אלי יהודי וסיפר לי: 'בבנין שלי גר אברך פלוני. בתקופה האחרונה 'חוש הריח' שלי אמר לי שהוא זקוק לעזרה... פגשתי את השווער שלו מספר ימים לפני פסח ואמרת לי: "אתה יודע איזה חתן יש לך? הוא מאיר את כל הבנין שלנו".

המילים עשו את שלהן. פגשתי את השווער בחוה"מ פסח, הוא בא לביקור חג אצל חתנו והוא אמר לי: אין לך מושג איזו שמחת יום טוב גרמת לי. במשך כל ההכנות לחג הפסח חזרתי בפני אשתי שוב ושוב על המשפט שאמרת לי, שמחתנו ביחד במשפט הזה שלך: החתן שלנו מאיר את כל הבנין.

"אני מרגיש שמצבו של שכני הוטב בהרבה, ממה שהיה אך לפני תקופה קצרה", איזו השפעה יכולה להיות מכמה מילים טובות, לא בכדי דרשו רבותינו 'מחיה מתים במאמר' - ע"י מספר מילים אפשר להחיות ממש.

(גליון קבלת שבת)

הרבי שמע את דבריו, ולפתע נענה לו בשאלה שנראית שלא ממין העניין: 'אמור לי יהודי יקר, האם היית פעם בוינה הגדולה, בירת אוסטריה?' - גבותיו של היהודי זינקו בהפתעה, הוא כלל לא ציפה לשאלה מעין זו, אך עד מהרה התאושש והשיב: 'אכן כן, הייתי גם הייתי!'

'ובפריז, בירתה המסוגגנת של צרפת, גם שם ביקרת פעם?' - שאל הרבי. 'אכן כן' - השיב היהודי בקצרה, תמיה מה עניין בירות אירופה לכאן... 'וראית גם את הארמונות היפים שם? את בתי המלוכה, חדרי המשכיות, ההיכלות היפים והמעוצבים?' - הוסיף הרבי ושאל.

'בוודאי!' - השיב הסוחר על אתר, והחל מתאר את הארמונות בהם ביקר, בפריז, בוינה, ובעוד בירות חשובות ברחבי אירופה... הוא תיאר את גודלם ויופיים, פארם והדרם, המשרתים הניצבים בהם והעיצובים המסוגגנים הממלאים אותם, כשהרבי מאזין לו רוב קשב.

שעת לילה מאוחרת, בהיכלו של הרה"ק רבי יששכר דב מבעלזא ז"ע. בבית המדרש עוד נותרו מעט יהודים שעסקו בתורה, אך הרבי כבר נכנס לחדרו הקדוש. אחרוני

מבקשי עצתו כבר עזבו את המקום, והרבי התכונן בסילודין לדג בן יפתח באמירת 'תיקון חצות', לקונן על צער השכינה והגלות המתארכת...

פנינים על הפרשה:

יתרחק מאד מהרהורי עבירה

פנו וסעו לכם ובאו הר האמרי ואל כל שכניו בערבה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים ארץ הכנעני והלבנון עד הנהר הגדל נהר פרת (דברים א ז). אפשר לרמז דסמוך לזה אמר (שם פסוק ו) ה' אלהינו דבר אלינו בחרב לאמר רב לכם שבת בהר הזה ואחר כך אמר פנו וסעו לכם ובאו הר האמרי, יש לרמז שני הרים אלו על יצר הטוב ויצר הרע, דכל אחד מהם נקרא 'הר', ועוד, דשניהם שוכנים בלב האדם, אחד מימין שהוא יצר הטוב ואחד משמאל שהוא יצר הרע, כמו שנאמר (קהלת י ב) לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו (במדבר כב ח), זה מרבה לו מחשבות והרהורים רעים וזה מרבה לו מחשבות והרהורים טובים. והנה מלת 'הרהור' היא אותיות 'הר והר', דהינו שהרהור האדם משתפים בו שני הרים שהם יצר הטוב ויצר הרע, כל אחד מהם מתנשא לאמר אני אמלך, שכל אחד רוצה שעצתו והרהורו הוא שיתקם, וזהו מלת 'הרהור', 'הר והר' כאמור:

הר האמורי הוא יצה"ט

וזהו שנאמר כאן ה' אלהינו דבר אלינו בחרב לאמר רב לכם שבת בהר הזה שהוא יצר הרע, שהזהיר לנו להתרחק ממנו בתכלית הרחוק ולא נשמע לעצתו והרהורו, וזהו דב לכם שבת בהר הזה שהוא יצר הרע, 'הר (ה)זה' גימטריא 'הריב', דהינו צריך שתדעו לכם שיצר הרע הזה כל עסקו הוא לעשות ריב ביני וביניכם כדי להרחיקכם מעלי, לכן התרחקו ממנו רחוק גדול, ומיד פנו וסעו לכם ממנו ובאו הר האמרי שהוא יצר הטוב. וקראו הר האמרי מלשון 'את' ה' האמרת היום' (דברים כו יז) שהיא לשון חטיבה (חגיגה ג), משום שהוא שרשו טוב ומורה לכם כי אם דרך טובה וישרה, ולזה אמר ובאו הר האמרי הוא יצר הטוב. ואל כל שכניו הם המלאכים טובים המסייעים עמו לאדם ללכת בדרך טובה וישרה:

(מעגלי צדק אות פ"א)

עצות וסגולות:

סגולת ותיקון חצות הלילה

צריכים להשתתף בצער השכינה בחצות והנה הצער הגדול שיש לשכינת עזנו הוא בכל לילה ולילה, שגדחית ממקומה הקדוש העליון, שהוא עולם האצילות, ויורדת לעולמות בריאה יצירה עשיה, ששם אחיזת הקלפות. וכשיורדת שם היא בצער גדול, ובחצות הלילה היא שואגת ומקוננת על שונפדה מדודה, וצריכים יראי ה' וחושבי שמו להשתתף עמה בצערה ולקום באותה שעה לקונן ולבכות על צערה. ואחר כך יעסק בתורה, כדי לתת לה סיוע לעלות בבקר על ידי התפלה למקומה. ועל זה הדבר צריך האדם להתאמץ ולהתחזק בכל לילה, ובפרט מאחר שאנחנו גרמנו לה, חובה עלינו להתאבל עמה.

(מעגלי צדק, אות ח"ת, ד"ה חכו ממתקים)

קימת חצות הוא עיקר הדביקות בשכינה

ואפשר לרמז זה בפסוק (דברים ד ז) ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום, ואתם הדבקים גימטריא זה הוא חצות הלילה, דעקר הדבקות בשכינה והקדוש ברוך הוא הוא קימת חצות. ובזה זוכה כל יום לחיים חדשים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (חגיגה יב:) כל העוסק בתורה בלילה חוט של חסד משוף עליו ביום, שנאמר (תהלים מב ט) יומם יצוה ה' חסדו משום ד'בלילה שירה עמי'.

(מעגלי צדק, אות ק"ף, ד"ה קדמתי

בנשף)

קימת חצות מסוגלת לטהר הנשמה

וידוע מה שאמר בזה הקדוש (ח"ב יח: ח"ג כג) ובדברי רבנו זלה"ה (שער הכונות דרושי הלילה דרוש ד), דקימת חצות היא סגלה נפלאה לטהרת הנשמה ביותר, ולהשגת החכמה, ובפרט בחכמת סודות התורה, והיא עת רצון ממש (יבמות עב), שבו הקדוש ברוך הוא נכנס ומשתעשע עם נשמות הצדיקים בגן עדן, ואין לה עת רצון יותר משעה זו שהקדוש ברוך הוא משתעשע עם נשמות הצדיקים, וכשהצדיקים למטה קמים בחצות הלילה ועוסקים בתורה, הרי הקדוש ברוך הוא ונשמות הצדיקים שבגן עדן של מעלה מקשיבים לקולם, כמו שכתוב (שה"ש ח יג) 'חברים מקשיבים לקולך', ובדאי מה שישואלים ומבקשים הצדיקים של מטה באותה שעה הקדוש ברוך הוא עושה להם רצונם.

(מעגלי צדק, אות ח"ת, ד"ה חסדך ה')

(אלף בינה, אות ח"ת ו)

הקם בחצות - חלקו עם הצדיקים בגן עדן

מי שקם אחר חצות לעסק בתורה, דאותה שעה עת רצון שבה הקדוש ברוך הוא משתעשע עם הצדיקים בגן עדן (ח"א פב: ח"ב קעג:), והקם באותה שעה נוטל חלקו עם הצדיקים אשר שם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (חגיגה יב:) כל העוסק בלילה בתורה חוט של חסד משוף עליו ביום, שנאמר (תהלים מב ט) יומם יצוה ה' חסדו משום ד'בלילה שירה עמי', והחוט של החסד הזה עקרו משעשוע הצדיקים אחר חצות.

(פיתוחי חותם פרשת חוקת, ד"ה על כן)

להיות זריז לקום אחר חצות

הרוצה להיות חלקו עם השעשוע שמשעשע הקדוש ברוך הוא עם הצדיקים בגן עדן אחר חצות, צריך להיות זריז לקום אחר חצות לעסק ברנה של תורה.

(פיתוחי חותם שם)

הקם בחצות צריך לזהר בעוד דברים

והנה באמת צריך לידע דלאו בקימת חצות לבדה תליא מלתא, שצריך שיהיה זה הקם בחצות שלם בכל דרכיו, שיהיה מתפלל בכל יום שלש תפלות כראוי, ויהיה משאו ומתנו באמונה, ולא יוצא שקר על פיו. ואם הוא בעל תורה לא יתבטל מדברי תורה כל עת שאינו עוסק במלאכה או בסחורה. כלל העולה, יהיה זריז במצות עשה ולא תעשה

לימוד התורה מציל מיצר הרע

מאיבי תחכמני מצותך כי לעולם היא לי (תהלים קיט צח).

אפשר לרמוז, דהנה נחש הקדמוני הרמאי נאמר בו (בראשית ג א) 'והנחש היה ערום', וליכא מאן דידע למפתי כותיה, ולכן ראוי האדם להשמר ממנו מכל צד ומכל פנה. וכמו שהנחש עושה תחבולות ועצות רעות כדי לתפש את האדם ברשתו, כך צריך האדם שיעשה תחבולות ועצות טובות להמלט ממנו (ברכות יז.). ובפרט בשעה שירצה האדם לעשות שום מצוה, ישמר עצמו ביותר, שיער הרע רצונו שלא תעשה המצוה ההיא בשלמות, ומתאמץ בכל כחו להטיל בה איזה פגם שלא תהיה שלמה. וצריך האדם לידע שבאותה השעה השטן עומד על ימינו לשטנו, ויתאזר האדם בכת כדי לעשות אותה המצוה בשלמות, וזכות התורה וכחה הוא שמסיע האדם על ענין הזה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קידושין ל:): אמר הקדוש ברוך הוא אני בראתי יצר הרע, בראתי לו תורה תבלין. משמע מזה דכל מה שיער הרע מרבה בתחבולות ועצות רעות, דהתורה מפרה כל תחבולותיו ומועצותיו הרעות, ועל זה נאמר (תהלים יט ח) 'עדות ה' נאמנה מחכימת פתי', דהינו אפלו אדם שעדין פתי מצד יצר הרע, כשיעסק בתורה היא מבטלת ממנו פתוי יצר הרע. ואמר בזה 'עדות ה' נאמנה', הכונה דאמונה וקבלה בידינו דהתורה היא המצלת מיצר הרע, דכך אמר הקדוש ברוך הוא בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין:

אך צריך האדם ללמוד ולקיים, כמו שנאמר (דברים יד ו) 'ושמרתם ועשיתם כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים אשר ישמעון את כל החקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה, הכונה דכשישמעון הגוים שנצטווים על תר"ג מצות, רמ"ח עשה ויט"ה לא תעשה, ואתם מקיימים אותם ולא הועיל בכם גרוי ופתוי יצר הרע, יתמהו על זה הדבר תמיהה גדולה, אשר הם בשבעה מצות לא יכלו לעמוד, ואתם בתר"ג יכלתם לעמוד. ויאמרו הגוים זה סגלה הנפלאה תלויה בתורה הקדושה שקבלתם, שפחה גדול מכת היצר הרע, ואינו שוה לנגדה כלום. וזהו שנאמר 'רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה', דהינו יאמרו העקר הוא החכמה שנתנה להם, שבה נקראים 'עם חכם ונבון', בזאת החכמה שגרמה להם:

נמצא עקר הכל היא התורה, ולכן בכת התורה הקדושה יכול האדם להתחכם כנגד יצר הרע ולבטל ולהפר מועצותיו הרעים, ולעשות כל מצוה ומצוה בשלמות כהלכתה. וזהו שנאמר מאיבי תחכמני מצותך, הכונה כיון שהזכיר 'מה אהבתי תורתך', דהינו אני דבק בה ועוסק בה מאהבה לשמה, ובזה אני מבטח שלא ינצחני יצר הרע וחילותיו במועצותיהם, שכת התורה ותחבולותיה, יותר מתחבולות יצר הרע, דהתורה כתיב בה (משלי כד ו) 'כי בתחבולות תעשה לך מלחמה', והינו מלחמתה של תורה. וזהו מאיבי תחכמני מצותך, דהינו תורתך הקדושה שנתת לנו ואני אוהב בה ודבק בה, בכת סגלתה העצומה היא נותנת חכמה בי לעשות מצותיך כתקונן, ואין יצר הרע מועיל בי במועצותיו ותחבולותיו. וזהו מאיבי תחכמני, דהינו יותר ויותר מחכמה שמתחכמים איבי שהם יצר הרע וחילותיו, ועושים לי תחבולות כדי שלא לעשות המצוות בשלמותם, יותר מתחבולותיהם נותנת בי התורה חכמות כדי לעשות המצוות בשלמותם. וזהו תחכמני מצותך, דהינו התורה נותנת בי חכמה לעשות מצותיך כתקונם, וזהו תחכמני מצותך, דהינו התורה תחכמני לעשות מצותיך בשלמותם. והטעם, כי לעולם היא לי, דהינו התורה

לעולם כך סגלתה שמצלת את האדם מיצר הרע ומכל חילותיו, כמו שאמרת מפי כבודך בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין:

תורה מגינה על לומדיה גם כשאין עוסקים בה

אי נמי אפשר לומר לפי מה דקימא לן (סוטה כא.) דהתורה בין בעדנא דעסיק בה ובין בעדנא דלא עסיק בה אגוני מגנא ואצולי מצלא, וזהו שנאמר מה אהבתי תורתך, דהינו אני דבק בה תמיד, והטעם משום שהיא מצלת אותי מאיבי שהם יצר הרע ונגדא דחמא דיליה, והתורה היא הנותנת לי חכמה להנצל מיצר הרע ונגדא דחמא דיליה כדי לקיים מצותיך. וזהו מאיבי תחכמני מצותך, דהינו התורה מגנה עלי ומצלת אותי מן החיצונים כדי לקיים מצותיך, משום שהיא סגלתה בין בעדנא דלא עסיק בה אגוני מגנא ואצולי מצלא, וזהו כי לעולם היא לי, דהינו לעולם בין בעדנא דעסיק בה בין בעדנא דלא עסיק בה אגוני ומצלא כאמור:

(מעגלי צדק אות מ"ם)

הנזהר מחשש איסור - ניצל מיצר הרע

מכל ארח רע כלאיתי רגלי למען אשמר דברך (תהלים קיט קא). הנה ידוע החלוק שבין ארח לדרך, שהדרך היא שכבר דרכו בה רבים מימים רבים, דרך סלולה בשבילים ונתיבות, ואין אדם טועה בה, וארח היא דרך שנעשית מחדש ועדין לא נכרו שבילותיה ונתיבותיה ואדם טועה בה. ועושה זה משל לעובר על איזה דבר מדברי תורה או מדברי סופרים בדרך קבע או בדרך עראי, או אם הדבר ההוא חמור או קל. והנה יצר הרע רמאותו ידועה דמן הקל יביא אל החמור ומן הדבר שאין ידוע אסורו יביא לדבר שידוע אסורו, כמו שאמר התנא עליו השלום (אבות פ"ד מ"ב) שמצוה גוררת מצוה ועברה גוררת עברה:

ועל ידי זה אמר מכל ארח רע כלאיתי רגלי, דהינו כל דבר שיש בו ספק ספקא שהוא עדין סתום כארח שהיא דרך סתומה שלא נודעה אם היא ארח או לא ארח, אני מרחיק עצמי ומונע את רגלי מספק ספקא ההוא, שאם עברתי על הספק זה יביאני לעבר על הודאי, דעברה גוררת עברה. משום הכי אני שומר עצמי מן הספקות הרבה, למען אשמר דברך ולא אבוא לעבר על הודאות:

העובר על הספק והשווג פוגם במלכות

אי נמי למען אשמר דברך, דברך היא המלכות הנקראת 'דבר', וכל מה שאדם פוגם תחלת כל ממנה מתחיל הפגם, אם החטא הוא שווג, היא נפגמת לבדה ואין השאר נפגמים עמה, ואם החטא עון נפגמת היא וזעיר אנפין, וכן על זה הדרך. נמצא דבר שהוא ספק או שווג המלכות לבד נפגמת, וזהו מכל ארח רע כלאיתי רגלי, דהינו מלי דספקות ושגגות, וזה למען אשמר דברך שהיא המלכות, שאם אעבר עליהם אני פוגם במלכות והיא מדתי, ועל מי יש להשען אם פגמתי במדתי, לזה אני שומר עצמי מכל ספק כאמור:

הצדיק עושה לשם שמים שלא ע"מ לקבל פרס

עוד, למען אשמר דברך, דהינו שאין כונתי בשמירת המצוות ובקיומם הוא כדי להנצל מענשין ויסורין דאותו עולם ויהיה לי חלק בגן עדן, אין כונתי ורצוני בזה, רק עקר כונתי למען אשמר דברך דוקא, שאתה אדון הכל ישתבח שמך, מי לא יראך מלך בין יתיה לי שכר בין לא יתיה, עקר העובד אותך יהיה כעבד המשמש את רבו שלא על מנת לקבל פרס:

(מעגלי צדק אות מ"ם)

פסול תעשה ולא מן העשוי בסיכוך סוכה שתחת הגג ובהטלת ציצית בלילה

בגמ': תניא גבי סוכה תעשה ולא מן העשוי מכאן אמרו הדלה עליה את הגפן ואת הדלעת ואת הקיסוס וסיכך על גבן פסולה (סוכה יא, ב).

בסוגייתנו מבואר שאם סיכך סוכה בסכך פסול ואחר כך הכשיר את הסכך, כגון שסיכך בסכך מחובר לקרקע ואחר כך קצצו והכשירו, פסולה הסוכה משום שנאמר (דברים טז יג) חג הפסח תעשה לך, ודרשו חז"ל מלשון תעשה שבא ללמד שצריך עשיה בהכשר ואם נעשתה הסוכה בפסול ואחר כך בא ההכשר בלי עשיה חדשה בהנחת הסכך הרי הסוכה פסולה, ורק אם יענעו את הסכך אחר הכשרו תוכשר הסוכה, כיון שהעננוע הרי הוא כסיכוך מחדש והסוכה כשורה על ידי מעשה הסיכוך החדש הזה.

ובאור זרוע (ח"ב סי' רפט) והגהות אשר"י (סוכה פ"א סי' כד) הביאו מחלוקת ראשונים בדין סוכה שעשאוה תחת התקרה והיא פסולה משום סוכה שתחת הסוכה ואחר כך הסיר את התקרה מלמעלה, אם פסולה הסוכה עד שינענע את הסכך אם לאו. שדעת רבינו יצחק הלבן שהסוכה כשורה, כיון שלדעתו אין שייך פסול תעשה ולא מן העשוי אלא במקום שהפסול הוא בגוף הדבר, כגון בסכך פסול שפסולו הוא מגופו, אבל במקום שאין הפסול אלא מחמת דבר אחר אין שייך לפסול משום תעשה ולא

מן העשוי ומיד כשסר הפסול הצדדי חוזר הסכך להכשרו. והאור זרוע הסכים לדעתו. ודעת רבינו ברוך היא שיש לפסול גם בכהאי גוונא משום תעשה ולא מן העשוי עד שיחזור וינענע את הסכך. ודעה שלישית היא דעת בעל ההשלמה (הובא בספר המכתם סוכה ד, ארחות חיים סוכה אות כו, ובכל בו סי' עא), שגם הוא מכשיר את הסכך שתחת התקרה בלי נענוע, אך טעמו הוא כיון שלדעתו פתיחת הגג עצמה היא מועילה בתורת מעשה להכשר הסוכה, וביאר בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' ד) שלדעתו דין תעשה ולא מן העשוי אינו דין פסול שהסכך נהיה פסול מחמתו, אלא שלצורך הכשר הסוכה עדיין חסר מעשה בהכשר, וכל שעושה מעשה בהכשר הסוכה גם אם אינו עושה בסכך אלא בגג, הרי השלים חסרון זה והסוכה כשורה.

וכתבו הפוסקים נפקא מינה בין טעם ההכשר של רבינו יצחק הלבן לטעם ההכשר של בעל ההשלמה, במה שמצוי בזמנינו שעושים סוכה תחת גג מתקפל ונפתח, שפתיחת הגג אינה נחשבת מעשה גמור ולכן אינה מועלת להכשיר את הסוכה לדעת בעל ההשלמה שמכשיר את הסוכה רק על ידי מעשה זה (ב"ח סי' תרכו ס"ה, שו"ע הרב שם סי' ח, משנ"ב שם ס"ק יח), ולכן כתבו הפוסקים להניח את הסכך בעוד הגג פתוח ואז גם כשיחזור ויסגור את הגג לא תפסל הסוכה כשיחזור ויפתח את הגג.

ודנו הפוסקים לפי סברות אלו בדין המטיל ציצית בלילה בזמן שאין חייבים בו בציצית, אם יש לפסול משום תעשה ולא

מן העשוי כיון שבשעה החייבת בציצית שהוא ביום לא היתה עשיה, וכן דנו בדין מי שגר בחו"ל בדירה פחות מל' יום שהוא פטור מלקבוע בה מזוזה והוא קבע מזוזה על אף שהיה פטור, ואחר כך גר שם יותר משלושים יום ונתחייב במזוזה, ויש לדון אם קביעת המזוזה פסולה כיון שבשעה שקבע אותה לא היה חייב במזוזה ובשעה שנתחייב לא עשה מעשה והרי יש כאן פסול תעשה ולא מן העשוי.

וכתבו הפוסקים שלדעת רבינו יצחק שכתב שבסכך שתחת התקרה אין לפסול משום תעשה ולא מן העשוי, כיון שלדעתו לא שייך פסול תעשה ולא מן העשוי אלא כשיש בדבר פסול בגופו ולא כשפסול מחמת דבר אחר, אם כן הוא הדין בציצית ומזוזה שנעשו בשעת פטור שאין לפסול בהם משום תעשה ולא מן העשוי, כיון שאין בהם פסול בגופם אלא רק שלא הגיע זמן חיובם, ואם כן לדעת רבינו יצחק ודאי הציצית והמזוזה כשרים (שו"ת מהרש"ג ח"ב סי' עד, שו"ת נחלת בנימין סי' יב, פתח הדביר ח"א סי' יח - לענין ציצית; וראה בכורי יעקב תוספת בכורים סימן תרכה סק"ד לענין מזוזה). ועוד יש מהאחרונים שכתבו, שגם לדעת רבינו ברוך ובעל ההשלמה שסוברים שפסול תעשה ולא מן העשוי שייך גם בדבר שאין פסולו בגופו, יש לומר שפסול שיעבור מאליו אחר זמן ודאי אין בו משום תעשה ולא מן העשוי, שמחוסר זמן אינו פסול גדול כל כך כמחוסר מעשה (פרי מגדים סי' יח מש"ז ס"ק א לענין ציצית, אגודה באהלך דף לו ע"ב, דעת קדושים י"ד סי' רפו ס"ק לד, שו"ת הרי בשמים תניא סי' ריט, מנחת חינוך מצוה תכג לענין מזוזה).

הדס שוטה ללולב, לתוספת נוי בלולב ולברכת הברלה

בגמ': רב חסדא אמר מהכא צאו ההר והביאו עלי זית ועלי עץ שמן ועלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבות היינו הדס היינו עץ עבות אמר רב חסדא הדס שוטה לסוכה ועץ עבות ללולב (סוכה יב, א).

בגמרא ביאר רב חסדא מה שנאמר (נחמיה ח טו) 'צאו ההר והביאו עלי זית ועלי עץ שמן ועלי הדס ועלי תמרים ועלי

ולפעמים מתעבה השלג עד שנעשה כמין תקרה על הסוכה, ויש לדון אם יכולים לשבת אז בסוכה ואם יש לפסול את הסוכה מדין סוכה שתחת התקרה, שהרי שלג זה אינו ראוי לסכך כיון שאין גידולו מן הארץ ואם כן יתכן לפסול את הסוכה מדין סוכה שתחת התקרה.

וכתב בגינת ורדים להכשיר סוכה זו, כיון שלענין טומאה מצאנו (אהלות פ"ח מ"ה) שהשלג והכפור והגליד אינם מביאים את הטומאה, שאם תקרת שלג מאהילה על המת ועל האדם אין היא מביאה עליו טומאת אוהל, וכן אינם חוצצים בפני הטומאה שאם מחיצת שלג מפסיקה בין המת לבין האדם אין מחיצה זו מפסיקה בפני הטומאה, וטעם הדבר הוא כיון שהם נימוחים מאליהם ואינם מתקיימים (ר"ש ופיה"מ לרמב"ם ורע"ב שם, רש"י ותוס' בבא בתרא כ.). ואם כן הוא הדין לענין סכך פסול בסוכה יש לומר שדין סוכה כדן טומאה, וכשם שלענין טומאה אין השלג נחשב למחיצה ולאווהל כיון שהוא נימוח מאליו, הוא הדין שלענין סוכה אינו נחשב לסכך פסול ולתקרה כיון שהוא נימוח מאליו, ודינו כדן ירקות שאדם יוצא בהם ידי חובתו בפסח שמבואר בסוגיותינו שדינם לענין סוכה כאויר ולא כסכך כיון שהם מתייבשים מאליהם, והוא הדין שהשלג נידון לענין סוכה כאויר ולא כסכך פסול ולכן אינו פוסל את הסוכה גם כשהשלג נערם על הסוכה כמין תקרה. ובבאר היטב (ס' תרכ"א) ושערי תשובה (שם סק"א) הביאו דברי הגינת ורדים להלכה.

אך בערוך השולחן (ס' תרכ"ט ס"ב) תמה על פסק זה, וכתב שאין לדמות דיני טומאה לדיני סוכה, שהרי זרעים וירקות המחוברים לקרקע גם כן דינם שאינם חוצצים בפני הטומאה וכמו ששינוי שם (אהלות פ"ח מ"ה), חוץ מן האירוס והקיסוס וירקות חמור ודלעת יונית, ואף על פי כן לענין סוכה ודאי הם נידונים כסכך פסול ולא כאויר. ולכן כתב בערוך השולחן שבעת שהשלג רבה על הסכך לא יברך לישב בסוכה.

אמנם באמת בגינת ורדים שם דן בטענה זו, וכתב שהדבר תלוי במחלוקת הראשונים בסוגיותינו בטעם הדבר שירקות אינם חוצצים בפני הטומאה, שלדעת המאירי ותוס' ר"ד והריטב"א בשם אית דמפרשי

נראה כן שנקט הדס זה בין עלי זית ועלי עץ שמן לבין עלי תמרים, ומשמע שדינו כמוהם שכמו שהם ודאי פסולים ללולב אף בדיעבד אף הדס שוטה פסול ללולב אף בדיעבד. ומה שאמר ה"ר אפרים שאינו מברך להבדלה על הדס שוטה, כוונתו לפי שההדס הכשר לא היו מריחים בו כלל לפי שהיו מצניעים אותו לשנה הבאה לצאת בו והיו חוששים שאם יריחו בו בכל מוצאי שבת שמא ינשרו עליו ויפסל, ולכן לא היו מריחים אלא בהדס השוטה שהיו משימים למילוי. ובאמת דווקא בהדס שוטה זה אמר ה"ר אפרים שאינו רוצה לברך עליו כיון שאינו מריח כל כך, אבל אם היו מריחים בהדס הכשר היה גם ה"ר אפרים מריח בו אף שאינו מריח כל כך, משום שכיון שנעשית בו מצוה אחת ראוי לעשות בו מצוה אחרת.

ישיבה בסוכה שירד עליה שלג והתעבה כמין תקרה

בגמ': אמר רבי אבא אמר שמואל ירקות שאמרו חכמים אדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח מביאין את הטומאה ואין חוצצין בפני הטומאה ופוסלין בסוכה משום אויר (סוכה יג, ב).

בשול"ת גינת ורדים (או"ח כלל ד ס' ז) דן בדין מדינות קרות שיוור בהם שלג בסוכות,

עץ עבת לעשות סכת ככתוב, שהדס היינו הדס שוטה והיו נוטלים אותו כדי לסכך בו, ועץ עבות הוא הדס כשר והיו נוטלים אותו ללולב.

הרא"ש (סוכה פ"ג ס' יד) הביא מחלוקת הראשונים אם מי שיש לו כבר ג' בדי הדס כשר יכול להוסיף ולאגוד בלולב עוד הדסים שוטים לשם נוי, שלדעת הבה"ג (הל' לולב לד ע"ג) הדס שוטה מין אחר הוא מהדס כשר ואסור להוסיפו ולאגדו עם הלולב לשם תוספת נוי משום איסור בל תוסיף, אך רב נטרונאי כתב שמין אחד הוא ואין בו משום בל תוסיף. והביא הרא"ש שר"ב פלטיא כתב שלכאורה היה נראה מהמקרא שהובא בסוגיותינו וכפי שפירשו רב חסדא בסוגיותינו, שהדס שוטה והדס כשר ב' מינים הם, שהרי נזכרו בפסוק עלי הדס ועלי עץ עבות כאילו ענפי ב' מיני אילנות הם, אך באמת אינו כן שהרי אנו רואים שהם גדלים בערוגה אחת והם שוים במראה ובקומה, זה יוצאים עליו עבות וזה אין יוצאים עליו עבות, ואם כן אף שפסלו הכתוב למצות הדס מכל מקום מין אחד הוא ואין כאן בל תוסיף. והובאו ב' הדעות בשו"ע (או"ח ס' תרנ"א סט"ו), וסיים השו"ע וכתב שהמדקדקים אינם מוסיפים על שתי ערבות ושלשה הדסים עבות.

המרדכי (ברכות ס' קפח) כותב בשם ה"ר אפרים שאמר שאינו מברך בהבדלה על הדס שוטה. ובשול"ת תרומת הדשן (פסקים ס' רנט) כתב להוכיח מדברי ה"ר אפרים שהיו נוהגים בזמנו ליתן בלולב הדסים שוטים כיון שלא היו להם הדסים אחרים, ועליהם היו מברכים, ולכן היו נוהגים לברך עליהם גם בהבדלה שכיון שנעשית בהם מצוה אחת היו עושים בה עוד מצוה, ועל זה אמר ה"ר אפרים שהוא אינו מברך בהבדלה על הדס שוטה זה כיון שהוא יבש ואין בו לחלוחית.

ובשול"ת מהר"ק (שורש מא), כתב השואל שנוהגים ברוב מדינות אשכנז לצאת בהדס שוטה. וכתב מהר"ק על דברים אלו שמאוד נבהלתי על זה, שהרי דבר פשוט הוא שהדס שוטה פסול אף בדיעבד. והוכיח כן מסוגיותינו בכמה ראיות. ראשית, ממה שאמרו הדס שוטה לסוכה משמע שאין הדס שוטה כשר אלא לסוכה ולא ללולב אף בדיעבד. ועוד שמסדר המקרא

כשפודין של מתכת. ומדברי רש"י (ד"ה לאו הפכן) מבואר שרק אם יהיו הרבה נסרים ויהפוך את כולם תהיה הסוכה פסולה, כיון שהיא מסוככת בנסרים שיש בהם ארבעה שהם נסרים פסולים לסיכוך, אבל אם יהיה רק נסר אחד רחב ארבעה לא נראה אותו כאילו הוא שוכב ולא תיפסל הסוכה. אך בפנים מאירות כתב להוכיח מתוך סוגייתנו שגם אם יהיה רק נסר אחד שהפכו על צידו גם כן תיפסל הסוכה, כיון שרואים את הנסר כאילו הוא שוכב והוא תופס ארבעה טפחים. ואם כן גם בדלתות הפתוחות התלויות על גבי הסכך רואים אותם כאילו הם שוכבות ופוסלות את הסוכה. ובשערי תשובה (ס' תרכ"ט) הביא דברי הפנים מאירות.

ונידון זה יש בו נפקא מינה גם לענין בגדי כביסה התלויים מעל הסכך, שלדעת הפנים מאירות רואים אותם כאילו הם שוכבים והם פוסלים את הסוכה. אך בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח ס' ט) דן לענין כביסה התלויה מעל הסכך, וכתב להכשיר את הסוכה והוכיח מדברי רש"י הג"ל שלא כדברי הפנים מאירות, וכתב בשם מהרש"ם (דעת תורה או"ח ס' תרכ"ט) שהביא שהפנים מאירות עצמו חזר בו בקונטרס אחרון מחמת דברי רש"י אלו.

ובביכורי יעקב (שם סק"י) כתב להוכיח עוד שלא כדברי הפנים מאירות, מלשון הגמרא בסוגייתנו שאמרו כגון שהפכן על צידה ולא אמרו שהפכו על צידו, שנראה מזה שבאמת אם יהיה רק נסר אחד עומד על צידו לא יפסול את הסוכה ורק אם יהיו הרבה נסרים יחד שבעובי כולם יהיה ד' טפחים אז יפסלו את הסוכה. ולכן מסיק למעשה שאין לחשוש ולפסול את הסוכה כשבגדי כביסה תלויים עליה. ומכל מקום כתב בקובץ מבית לוי (ח"ב עמ' כד) שראוי להיזהר מלתלות כביסה על גבי סוכת השכן, כיון שלפעמים הכביסה מסתבכת בחבלים ונפרסת לרוחב ארבעה טפחים, ואז לכל הדעות היא פוסלת את הסוכה שתחתיה.

דין פלפונים שנעשו מכדי עץ

בגמ': אמר רבי אמי בר טביומי סככה בבליא כלים פסולה (סוכה טו, ב).
בגמרא, אמר רבי אמי בר טביומי סככה

יחשבו כסכך פסול אלא כאויר.

סוכה שתחת דופן התלוי לגובה או תחת בגדי כביסה

בגמ': אתמר הפכן על צידה רב הונא אמר פסולה (סוכה יד, ב).

בשו"ת פנים מאירות (ח"א ס' סא) כתב שבזמנו היו הרבה אנשים שהיו עושים את הסוכה שלהם בחלל שמעל תקרת ביתם תחת הרעפים, וכדי שלא יפסלו הרעפים את הסוכה מדין סוכה שתחת התקרה היו עושים את תקרת הרעפים בחלק שמעל הסוכה מדלת שהיתה נפתחת על ידי צירים, במקום הרעפים. והדלת הזו היתה חלוקה לשנים והיתה נפתחת לתוך החלל שבין הסוכה לרעפים, וכך היו חלקי הדלת תלויים ועומדים מעל סכך הסוכה.

וכתב בשו"ת פנים מאירות שראוי לכל שומר נפשו להתרחק מלעשות את הסוכה באופן זה, אלא יעשו שדלתות הגג לא יהיו תלויות מעל הסוכה אלא בצידה, כיון שאם אין עושים כן יש לחוש בדבר לסוכה תחת התקרה, ועל אף שכשהדלתות פתוחות הרי אינן מכסות את הסוכה אלא הם תלויות על הצד, מכל מקום יש ללמוד מסוגייתנו שגם סכך פסול העומד על צידו רואים אותו כאילו הוא שוכב ומכסה את הסכך ופוסל את הסוכה. שבסוגייתנו אמר רב הונא שנסרים שהפכן על צידה פסולים, ואמר רב נחמן שטעם הפסול הוא כיון שנעשו

בסוגייתנו, וכן דעת הרמב"ם (פיה"מ אהלות שם, וראה גם תוס' שבת טז: ד"ה כל, וחז"ר אהלות ס' י"ט ק"י) הטעם שאינם חוצצים בפני הטומאה הוא כיון שאין להם קיום כיון שהם מתייבשים מהר ולכן הרי הם כמי שאינם, ולפי דעתם גם כשהירקות תלושים אינם חוצצים בפני הטומאה.

אך לדעת רש"י והתוס' והריטב"א בסוגייתנו מעיקר הדין ירקות תלושים מביאים את הטומאה וחוצצים בפני הטומאה אף שהם עתידים להתייבש, כיון שעכשיו לא התייבשו (ומדברנן גזרו שלא יחצצו בפני הטומאה גזירה משום אחר שיבשו), ובמחוברים טעם אחר יש שאינם מביאים את הטומאה ואינם חוצצים בפני הטומאה, לפי שירקות מחוברים הרוח מנדנדת אותם אנה ואנה ולכן אינם חשויים כמחיצה וכאוהל. ולפי זה כתב באמת בגינת ורדים, שלדעת הרמב"ם וסיעתו הסוברים שרוב הירקות אינם חוצצים בפני הטומאה כיון שאין להם קיום, הוא הדין באמת שאין להם דין סכך פסול אלא דין אויר, ומטעם זה נקטה המשנה (לעיל יא.) דווקא דלעת וקיסוס כדוגמא לסכך פסול כיון שרק ירקות אלו חוצצים בפני הטומאה מחמת גדלם וכמו שנתבאר, ובאמת שאר ירקות אין להם דין סכך פסול. ולדעת התוספות וסיעתם שרק בירקות מחוברים אינם חוצצים לפי שהרוח מנדנדת אותם, הרי שרק אם סיכך בירקות מחוברים ונתן אותם על גבי הסכך באופן שהרוח שולטת בהם ומנדנדת אותם, באופן זה באמת לא

במקומות רבים מצוי שרוצים לעשות סוכה במרפסת הבית, ומרפסת הבית יש ברחבה שיעור ז' טפחים שהוא שיעור רוחב סוכה כשרה או מעט יותר, אך חלק משיעור זה מכוסה בגובה על ידי מרפסת של שכן או מרזב או שהג בולט על גבי המרפסת, ועל ידי כך לא נשאר רוחב ז' טפחים תחת חלל השמים. והנה מעיקר הדין סכך פסול פחות מג' טפחים מצטרף לשיעור הסוכה ואף ישנים תחתיו (א"ח ס' תרלב ס"א), ואם כן אם בליטת הגג שלמעלה היא פחותה מג' טפחים יכולים לעשות סוכה רגילה למטה ולשבת בכל רחבה כיון שגם המקום שתחת הגג מצטרף לשיעור הסוכה ככל סכך פסול הפחות מג' טפחים. אך אם הגג שלמעלה רחב יותר מג' טפחים אי אפשר לעשות סוכה רגילה למטה, כיון שסכך פסול יותר מג' טפחים אינו מצטרף להכשר הסוכה, ואם כן אין כאן שיעור סוכה כשרה ברחבה.

ומכל מקום דנו הפוסקים להכשיר סוכה זו על ידי עצה נכונה, שיעשו לאורך הסוכה מחיצה באמצע המקום שתחת הגג הפוסל, וישאירו פחות מג' טפחים ממקום זה בתוך המחיצה ואת השאר יוציאו מחוץ לסוכה, ומחיצה זו תפסיק בין הסכך הפסול ותשאיר בתוך הסוכה רק שיעור פחות מג' טפחים, ושיעור של פחות מג' טפחים מצטרף לשיעור הסוכה ואף ישנים תחתיו וכנ"ל (שו"ת אמרי יושר ח"א ס' עא, שו"ת חלקת יעקב ח"ב ס' טו, שו"ת מנחת יצחק ח"ו ס' ס).

עליהם שלא לסכך בהן לעולם, שמשמע מזה שאין לשברי כלים שום תיקון ולעולם אי אפשר לסכך בהם גם אם נעשו לשם סכך וגם אם אין ניכר עליהם שבאו מכלים (ראה מקראי קודש סוכות ח"א ס' יד ושו"ת להורות נתן ח"ו ס' מד).

ומכל מקום ארגזים הגדולים מארבעים סאה שאינם מקבלים טומאה כיון שאינם מיטלטלים מלא וריקן, לכל הדעות יכולים לעשות מהם פלפונים כשרים (ערוך השולחן ס' תרכט ס"ה), וכן כתב בקהילות יעקב (סוכה ס' יט) שארגזים גדולים שנושאים בהם משא באניות מותר לעשות סכך מהם כיון שאין להם פתח ואינם עשויים להכניס ולהוציא בהם סחורה, אלא אחרי שמכניסים בתוכם את הסחורה סוגרים אותם מכל הצדדים וכשרוצים להוציא את הסחורה צריכים לשבור את הארגז ושוב אין משתמשים בהם, ולכן אינם מקבלים טומאה ויכולים לעשות סכך מהם, וכתב שם שכן הורה גם החזון איש.

סוכה שעל המרפסת שמקצתה תחת הגג

בתוס': אילו איכא סכך פסול פחות מארבע ואויר פחות מג' מאי כשרה... ומיהו היכא דליכא בפסולים ד' ואויר פחות מג' מפסיק ביניהם אין האויר משלימו לארבעה במה שחושבו כסתום מחמת לבוד דלא אמרינן לבוד להחמיר (סוכה יז, א).

בבלאי כלים פסולה. ופירש רש"י (ד"ה בבלאי) שהמדובר הוא בסכך שעכשיו אינו מקבל טומאה, אך כיון שעשו אותו מכלי שקיבל טומאה גזרו בו חכמים שלא לסכך בו. וכן פסק בשו"ע (א"ח ס' תרכט ס"ב) שדבר שמקבל טומאה כגון שפודין וארוכות המטה וכל הכלים, אין מסככין בהם ואפילו אם נשברו שלא נשאר בהם שיעור קבלת טומאה.

ולפי זה לכאורה אין לעשות פלפונים לצורך סכך מארגזים וכלים וכיוצא בזה, שכיון שכשהיו כלים היו מקבלים טומאה הרי הם בכלל גזירה זו שאסור לסכך בהם. אך מכל מקום דנו הפוסקים בשני אופני היתר שבהם יהיה מותר לפי דעתם לסכך בפלפונים שנעשו מכלים. בערוך השולחן (שם ס"ה) כתב, שכיון שמבואר ברמב"ם (סוכה ולולב פ"ה ה"ב) שהטעם שאין לסכך בשברי כלים הוא כיון שהואיל והיו מקבלין טומאה יש לחשוש שמא יסכך בשברים שעדיין לא טהרו, אם כן אם עושה מעשה בכוונה כדי להכשירו לסוכה הרי אין לגזור בזה שמא יבוא לסכך בו (ראה פניני הלכה לעיל טו.), ולכן אם הכין את הפלפונים לשם סוכה הרי הם כשרים לסכך גם אם באו משברי כלים. וכן נקט בשו"ת מנחת שלמה (ח"א ס' כב).

הגר"ש סלנט דן להתיר באופן אחר במקרים שבאו לפניו שסיככו בנסרי עצים שעשאו מכלים, ונקט להתיר גם כשלא נעשו לצורך סוכה ולא היה בהם מעשה להכשירם, שמכיון שנשתנו ממה שהיו ופנים חדשות באו להם ולא ניכר שלקחו אותם מארגזים, לא פסלו באופן זה, ומה שפסלו אפילו שברי כלים היינו רק במקום שניכר עליהם שבאו מכלים שמקבלים טומאה, כדוגמת שפודין וארוכות המטה. אך כשאין ניכר עליהם שבאו מכלים אין בהם פסול.

אך בשו"ת שבט הלוי (ח"ג ס' צה) כתב שמסתמית הפוסקים נראה שלא כסברת הערוך השולחן להתיר כשעשה בהם מעשה לשם סכך, וכתב שלדינא יש להחמיר בזה, וכן יש מהאחרונים שהוכיחו מלשון הלבוש (ס' תרכט ס"ב) שכתב שכיון שנדחו נדחו, וכן מלשון שו"ע הרב (שם ס"ב) והעתיקו במשנה ברורה (שם ס"ק ח) שכיון שפעם אחת היו ראויין לקבלת טומאה גזרו חכמים

המרפסת גם בחלק שמחוץ למחיצה מכל מקום יהיה שיעור הסכך שיעור ד' טפחים ולא יוכלו לישון תחתיו, כיון שרואים הגג שלמעלה כאילו הוא יורד למטה בשווה עם הסכך מדין חבוט רמי (לקמן כב.), ושוב יש כאן שיעור של ד' טפחים סכך פסול. אמנם בתוספות בסוגייתנו (ד"ה אילו) מבואר שאם יש ב' טפחים סכך פסול ועוד ב' טפחים סכך פסול ואויר מפסיק ביניהם שיש צד לומר שאין הם מצטרפים לשיעור ד' טפחים סכך פסול (וכן נפסק להלכה באו"ח סי' תרלב ס"ד), ואם כן הוא הדין שיש לומר כאן שכיון שאויר מפסיק בין הסכך לגג שלמעלה אין הם מצטרפים לשיעור ד' טפחים של סכך פסול, ולכן עדיף לעשות כך שלא ליתן סכך על כל רוחב המרפסת דהיינו בחלק שמחוץ למחיצה.

גם בחלק שמחוץ למחיצה, כיון שאז יהיה רוחב הסכך ד' טפחים, ואף שחלקו יהיה מחוץ למחיצה לא יוכלו לישון תחת הסכך (אך ראה מקראי קודש סוכות ח"א סי' יב שנקט שאם בתוך הסוכה יש פחות מג"ט לכל הדעות מועילה מחיצה להפסיק בין הסכך שבפנים ליתר הסכך שבחוץ). ולכן כדי לצאת גם דעה זו עדיף שלא לסכך סכך על כל רוחב המרפסת גם בחלק שמחוץ למחיצה, אלא רק עד המחיצה, ואז לא יהיה סכך פסול אלא בשיעור רוחב פחות מג' טפחים, ובפחות מג' טפחים הרי הסכך הפסול מצטרף לשיעור הסוכה ואף ישנים תחתיו וכנ"ל.

אולם בשו"ת חלקת יעקב (שם) דן לומר שגם אם לא יסככו סכך על כל רוחב

אמנם אם יעשו סכך על כל רוחב המרפסת גם בחלק שמחוץ למחיצה, יהיה הדבר תלוי בגידון שדגו בו הפוסקים, אם סוכה שיש בה ד' טפחים סכך פסול ורק פחות מג' טפחים מהסכך הפסול נמצא בתוך הסוכה ושאר הסכך נמצא מחוץ לסוכה מעבר לדופן, שנחלקו הפוסקים אם באופן זה גידון הסכך כסכך פסול פחות מג' טפחים שמצטרף לשיעור הסוכה ואף ישנים תחתיו כיון שהמחיצה מפסקת (מגן אברהם סי' תרלב ס"ק א, חזון איש או"ח סי' קמד ס"ק ב, בכורי יעקב סי' תרלב סק"ג), או שהוא גידון כסכך בשיעור ארבעה טפחים שאין ישנים תחתיו (משנה ברורה שם סק"ז, ערוך השלחן שם סי' ב). ולדעת הסוברים שהוא גידון כסכך פסול ברוחב ארבעה טפחים אי אפשר לעשות סכך על כל רוחב המרפסת

מחזירים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

ככה מתחילים את היום!

- ווארט יומי • סיפור יומי • הלכה יומית
- אור החיים הקי' יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף היומי • זיכרון לצדיק

ישירות למייל האישי

לחץ כאן להצטרפות

הרה"ק רבי יעקב יצחק מלובלין זצ"ל החזנה מלובלין ט' אב תקע"ה

ה', והוא מלא וגדוש בתורה ויראה, וחסידות, והצד השני גם כן כמוהו, ומדוע צריך לשמחו, וכי למה זה לא יהיה בשמחה. השיב החזנה זיע"א: החתן יושב מודאג, יודע כי היום נמחלו לו כל עוונותיו, ומטרידה אותו הדאגה מה עושים בכדי להשאר זך ונקי גם להבא, לכן משמחים אותו להראות בזה כי אם יהיה תמיד בשמחה ישאר נקי לעד.

ובאותה שיחה סיפר הרה"ק מלובלין: באחד הימים נכנס אלי יהודי ריק מתוכן. מים, אין מים אלא תורה, לא היה בו, והיה מלא נחשים ועקרבים. ומובן מאליו ש'כיבדתיו' ב'כבוד' הראוי לו. והלה שהיה עז פנים פנה אלי ואמר: מדוע אתם מזלזלים בי, הלא לפני מספר ימים נשאתי אשה ומחלו לי על כל עוונותי, ואתם כבר שנים כה רבות לאחר נישואיכם, וקשה לי לומר על עצמי שבימים מועטים אלו חטאתי יותר ממה שאתם חטאתם במשך עשרות שנים.

השבתי לו: הבה נתבונן, היתכן, וכי בשביל שאדם נושא אשה בגלל זה ימחלו לו את כל העוונות שעשה עד כה. ואולם ההסבר כך הוא: בכל מצוות התורה אם רשע עושה אותן טורקים את הדלת בפניו, וכמו שאמר הכתוב 'ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי', פרט למצוה אחת, הלא היא מצות פריה ורביה, המצוה הראשונה שבתורה, והסיבה, שלא לתורה בראה לשבת יצרה בראה, הקדוש ברוך הוא יצר וברא את העולם שיפרו וירבו בו, ובכדי שלא תנעל הדלת בפני הרשעים, הוחלט שבשעה שרשע נושא אשה יסגרו בשמים את פנקסו בכדי שלא לדחותו. ועתה, הפטיר החזנה, אם החתן ניגש אל החתונה כראוי בתשובה שלימה, אזי משאירים כבר את פנקסו סגור. ואולם, אם הוא ניגש כבהמה, מיד לאחר החתונה פותחים את פנקסו מחדש. ואתה, סיים החזנה את דבריו בפנותו אל עז הפנים, ניגשת אל החתונה כבהמה, ומדוע שאכבד אותך.

(ספיר ויהלום פר' משפטים ע"ט - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

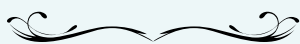
רבינו נולד בערך בשנת תק"ז לאביו הגאון רבי אברהם אליעזר אבד"ק יוזעפאף זצלה"ה שהיה דור תשיעי לבעל של"ה הקדוש, ולאמו הרבנית הצדיקת מרת מאטל ע"ה שהיתה בתו של הרה"ק רבי יעקב קאפל מליקוב ז"ע. בימי עלומיו נדד רבינו ברגליו אל עבר מעזריטש לשחר את פני הרה"ק המגיד ממעזריטש ז"ע, וקיבלתורה מפיו. כמו כן למד רבינו ב' שנים אצל הרה"ק הרבי רבי שמעלקא מניקלשבורג ז"ע, והעיד על עצמו שבשתי שנים אלו קיבל את כל מעלותיו ולמד שיהיו הראיה והדיבור בלתי לה' לבדו. אף הסתופף רבינו בצל קדשם של הרה"ק בעל קדושת לוי מבארדיטשוב ז"ע, ואצל הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליזענסק ז"ע.

רבינו התחיל להמשיך עדה עוד בחיי רבו הרבי רבי אלימלך ז"ע בעירו לאנצוהט, ואח"כ עבר להתגורר בלובלין, ונהרו אחריו המוני חסידים ותלמידים גדולים וקדושים. כידוע שקיבל את כח מאור עיניו מרבו הק' הרבי רבי אלימלך ז"ע שחילק את כחותיו הק' בין תלמידיו הגדולים. וכמו כן מזכיר רבינו את רבו הרבי רבי אלימלך ז"ע תדיר בספריו הק' בשם "שמעתי ממורי", בהחזיקו אותו לרבו המובהק.

בשמחת תורה בשנת תקע"ה נחלה רבינו כידוע ממעשה הנפילה, כאשר נתאמץ להחיש פעמי הגאולה ולהביא את משיח צדקנו, ונמשך החוצה בשעת ההקפות ונפל מחלון גבוה, אשר ממנה נפל למשכב. וביום תשעה באב תקע"ה עלתה נשמתו בטהרה, והובל לקבורה בבית החיים הישן בעיר לובלין.

הבטיח לבית דין של מעלה

הרה"ק החזנה מלובלין זיע"א השתתף פעם בנשואיו של אחד מבאי ביתו, בחור יקר ערך, והורה לנאספים להרבות בשמחה וריקודים. לאחר החופה, כאשר נכנס החתן לחדר יחוד, נכנס החזנה לחדר סמוך, וליווהו כמה ממקורביו. פנה אחד מהם אל החזנה ושאל, רבי, מדוע צריך לשמח חתן כזה, גשמיות לא חסר לו ברוך

זכרון לעדיק

מעשיהם של צדיקים שהללוהו יחולו השבוע

הרה"ק רבי יוסף פאנעט זי"ע

אבד"ק אילאנדא ואדמו"ר מדעעש - בעל שארית יוסף
י' אב תשכ"ב

כולל זיבענבערגן שבירושלים. גלכ"ע י' אב תשכ"ב, והותרו אחריו בנים וחתנים רבנים ואדמו"רים ממשיכי דרכו (עבודת הרועים עמ' ע).

השיב מנה אהת אפיים לנאצי ימ"ש סיפר הגה"צ רבי צבי הירש מייזליש אבד"ק מקדשי השם זצ"ל: שמעתי מזוגתי ע"ה שבעת שבאו הנאצים ימ"ש לביתם והוציאו לחוץ את כ"ק חותני הגה"ק רבי יוסף פאנעט זצ"ל עם כל בני ביתו, רץ להבית מדרש שבחצרו והניח ידו על המזוזה והתפלל איזה רגעים ודמעות ירדו מעיניו.

וצחק עליו הנאצי האכזרי ואמר לו דברי חידודים בלשונם שתוכל לנשק היטב כי לא תראה אותו עוד יותר, והוא שכח לפני מי הוא עומד, והשיב לו בעזות דקדושה נראה מי יזכה לישאר בחיים אנחנו או אתם, והתרגז הנאצי ימ"ש מאוד, והתחיל להכותו על ראשו עד שהיה ממש סכנת נפשות. וכאשר זכה להשאר בחיים וחזר לעירו ומצא שהמזוזה היה עוד על פתח הבית מדרש, שמח שמחה גדולה.

זר זהב - פר' משפטים

רבי יוסף פאנעט זצ"ל אדמו"ר מדעעש בעל שארית יוסף, נולד בשנת תרנ"ה לאביו הרה"צ רבי יחזקאל פאנעט בעל "כנסת יחזקאל". חתן הרב ר' בעריש וויינבערג מקראקא מגזע פשעבורזש-אפטא-קשאנוב ומגדולי חסידי שינאווא.

בראשית ימיו קיבל את הרבנות בטעקענדארף שבטראנסילוואניע, אחר ארבע שנים נבחר כאב"ד אילאנדא. שם פתח ישיבה שזכתה לשבח מגדולי הדור, הרה"צ רבי אליעזר פיש אדמו"ר מביקסאד שלח חסידיו ללמוד שם רבי מאיר שפירא ביקר בישיבה קודם שהקים ישיבת חכמי לובלין ותיקן בישיבתו מדברים שראה שם.

בשנת תר"ץ נתמנה לאדמו"ר מדעש. בימי מלחמת העולם השנייה נמלט וברח לרומעניע ובכך ניצל מידי הרשעים הגרמנים, ואחר המלחמה חזר לדעש ותיקן לבבות נשברים ופעל להרמת קרן התורה, משם עבר לפאריז, משם חשב לנסוע

לארץ ישראל, אבל אחר שנעשה המדינה הציונית שם חזר מזה, ובשנת תש"ט עבר לאמערקע מקודם דר בשכונת בראנזוויל ואח"כ קבע משכנו בברוקלין בויליאמסבורג, ושם הקים את חצירו מחדש כמשיך שלשלת אבותיו. גם נבחר לעמוד בראש

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב

תמצית עשירי ממדורי המבואר 'מאורי אור' ו'לקט מאורי חיים' ביאור משולב שזור באומנות בעט המילים 'אור תורה' | 'תורת חיים' הערות, ציורים ומקורות עיבוד מרהיב עין

אור החיים המבואר

10 כרכים של מחקרת נחית: הביאור המקורי על כל ספר האור והחיים הק' 'מאורי אור' - מאיר עין ותלמיד 'מאורי חיים' - מקורות מחודל ביאור רש"י עיבוד מרהיב עין

חיים של תורה

ארה"ב: 437-0054 (718) | אירופה: 44-20-8806-0176
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

יה

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

מחברים

הגה"ק רבי הילל מפריטש זצ"ל בעל פלח הרימון י"א אב תרכ"ד

להשתטח על קברו.

**כאשר השבת תפסיק לזעוק
– אזי 'רפואה קרובה לבוא'**

פעם הגיע הרה"ק רבי הלל מפאריטש זי"ע"א למושבה שהיה בה יהודי שהיה פותח את חנותו בשבת קודש רח"ל. שלח אליו רבי הלל שליח וביקש ממנו שיסגור את חנותו. אבל האיש מיאן לציית לבקשתו. שלח אליו רבי הלל שליח בשנית והזהיר אותו שיסגור את חנותו ואם לא... אבל האיש לא התפעל גם מכך.

פתאום חלה האיש ואשתו הגיעה בבכיות אל רבי הלל. אותה שעה נטל רבי הלל את ידיו לסעודה שלישית. החסידים שהיו במקום אמרו את הנוסח הידוע 'שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא'. רבי הלל היה באמצע הנטילה והוא נענע בראשו לאות הסכמה. לאחר אכילת כזית של המוציא אמר רבי הלל: 'שבת היא מלזעוק' – כאשר השבת תפסיק לזעוק – אזי 'רפואה קרובה לבוא', וכך היה. האשה הבטיחה שהחנות תיסגר בשבתות ובעלה זכה לרפואה שלמה.

(ספיר ויהלום פר' משפטים ע"ט – להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

שכר חמור להתפלל במניין

רבי הלל מפאריטש זי"ע"א אע"פ שהיה מתפלל במח על פי דרך חב"ד, עם כל זה לא החסיר אפילו תפילה אחת מלהתפלל בצבור. פעם ראה קודם תפילת מנחה שמאחר ואין לו מנין, שכר חמור ונסע לעיר כדי להתפלל בציבור.

(ספיר ויהלום פר' משפטים ע"ח – להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הרב הגאון המקובל והחסיד ר' הילל בהרה"ח ר' מאיר הלוי מאליסאוו הידוע בשם ר' הילל פאריטשער נולד בשנת תקנ"ה.

למדן ושקדן עצום הי' עוד מימי ילדותו ונקרא בשם העילוי מחומץ (עיר קטנה בסמיכות רוס' הקטנה) בן י"ג שנה כבר הי' בקי בש"ס ופוסקים. הי' מתנהג בפרישות ומרבה לעסוק בתעניות וסגופים. בהיותו בן ט"ו שנה כבר הי' בקי בכל כתבי האריז"ל.

הוא הי' תלמיד מובהק של הרה"ק רבי אברהם דוב מאוורוטש אב"ד דק"ק זיטאמיר מחבר ספר בת עין על התורה בדרך פרד"ס, והי' מזכירו תמיד ביראת הכבוד. והי' נוסע להרה"ק ר' מרדכי מטשערנאביל זצ"ל ונדבק בו ללכת בדרכי החסידות.

אכן בלמדו ספר לקוטי אמרים הוא ספר התניא לרבינו הזקן, ותפקחנה עיניו לראות האור הגנוז בו כי טוב, אז גמר אומר ללמוד ללמד תורת החסידות חב"ד.

כשנסע כ"ק אדמו"ר הזקן בשנת תקע"א לוואלין עבר בדרכו חזרה דרך גליל רוס' הקטנה ואלפי אנשים נתקבצו בכל עיר ומושב אשר נתעכב שמה.

למרות גדולתו ורוממותו של הרה"ק בתורה בנגלה ובנסתר ועל אף הכבוד שנהגו בו החסידים בני דורו חסידי אדמו"ר האמצעי ואדמו"ר הצ"צ, הי' מתנהג בתכלית הענוה והשפלות. וגם על דקדוק קל של ד"ס או על הנהגה טובה שהנהיג בנפשו הי' מוסר נפשו כעל החמורות.

הוא הרבה להפיץ אור תורת החסידות, ורבים הדריך בדרכה ונטע בעמק לבם נקודת האמת באהבת השם ויראתו הטהורה.

באחת מגסיעותיו נפטר – בעיר חרסון, בשנת תרכ"ד ביום י"א מנחם אב, ושם מ"כ ועל קברו בנו אוהל ורבים היו נוסעים

רבינו מאיר ב"ר יקותיאל הכהן חי"ד בעל הגהות מיימוניות י"ב אב ה"א ג"ה

אולם בספר תולדות אדם (ה"א פ"ו) מסופר, אל רבי זלמן מוויילנא אחיו של רבי חיים מוולוז'ין בא יום אחד רב ספרדי מפורסם מארצות המזרח להתפלפל עמו בדברי תורה. משכנס אמר אל רבי זלמן, שמעתי עליך שאתה בקי גדול בכל ספרי הרמב"ם וזה כבר זמן רב שרוצה אני לבוא אליך אבל השם יתברך מנעני כל הזמן. (כונתו כי מן השמים עכבוהו כביכול מחמת המזג אויר הקר שהיה באותה תקופה).

הפסיקו רבי זלמן, חס ושלו, אסור לו ליהודי שיהא דובר כך. על דברי הרמב"ם בהל' עכו"ם פ"ה ה"ח "אחד המתנבא מה שלא שמע במראה הנבואה וכו' הרי זה נביא שקר". נאמר בהגהות מיימוניות "יזהר אדם שלא יאמר הקדוש ברוך הוא אמר לי כך ראיתי בני אדם אומרים כך ואין מרגישים שעוון הדבר. וכן גם אומר מהרש"ל והוא מסיים וכותב "וגם אני הגבר ראיתי המכשלה הזאת על כן כתבתי פה". ועתה התבונן על דבריך אשר אצלך נחשבו לצחות הלשון אך באמת הם אסורים, ויש בהם משום עוון "נביא שקר". שמע החכם הזה את דברי ר' זלמלע נפל על צוארו ויחבקוהו. ע"כ.

העיר ע"ז בספר אמדות משה (המצורף לספר אגרות ורשימות קה"י): וצ"ע מאי טעמא אסור והא מאחר שכל אחד מבין שאינו מתכוין לנבואה ממש הוי כאילו לא אמר כלום, ואולי אינו אלא סייג מדרבנן. עו"ל דהוי זלזול בענין הקדוש של נבואה להשתמש בו באופן של שחוק, ועי' כע"ז בספר חסידים סימן תרמ"ד בענין משחק בפסוקים ובחיד"א שם. ושוב ראיתי במנ"ח מצוה תקי"ז אות ד' שכתב וז"ל ולכאורה לא שייך נביא שקר רק אם הולך בדרך נביא שראוי להאמין בו על נבואת אמת, אם הוא משקר הרי הוא נביא שקר. אבל אם בא איזה הדיוט ומתנבא, הרי זה לשחוק וללעג, ומי יאמין לו ואינו בכלל זה וכו', כן נראה לי. שוב ראיתי בספר משנת חכמים שדעתו ג"כ כן, אך מביא בשם גדולים דכל אדם אסור לומר בשם הקדוש ברוך הוא ועובר בלאו עיין שם. ובודאי איסור יש, אך זה נראה ברור דאינו חייב מיתה דלא נקרא נביא שקר כלל עכ"ל המנ"ח. ויש לחלק קצת בין גדון המנ"ח והמשנת חכמים לגדון ההגהות מיימוני, ד"ל דכשאומר דרך שחוק לא חשיב אמירה כלל ואין עובר בלאו אלא אסור מדרבנן וכמשנ"ת. עכ"ל.

רבינו מאיר ב"ר יקותיאל הכהן מרוטנבורג היה אחד מתלמידיו המובהקים של המהר"ם מרוטנבורג, גדול רבני אשכנז. הוא נולד בערך בשנת ה"א כ', למד בשיבתו של המהר"ם, והמשיך לשמש אותו גם בשנים שהיה במאסר, עד פטירת המהר"ם בכלא בשנת ה"א ג"ה.

בימיו החל להיות נפוץ באירופה ספר משנה תורה של הרמב"ם, שבהרבה מפסקיו לא היו דבריו מתאימים לפסיקה המקובלת באשכנז; ר' מאיר הכהן כתב הגהות על עשרה ספרים מתוכו (להוציא את ספרי זרעים, עבודה, קרבנות וטהרה) ובהן דעותיהם של חכמי צרפת ואשכנז בנושאים.

בהם דן, ואף צירף לכל ספר לקט של תשובות גדולי אשכנז בענייניו. ר' מאיר הכהן מת על קידוש השם, בעירו רוטנבורג, עם משפחתו ותלמידיו ועוד רבים מבני הקהילה, בשנת ה"א ג"ה במהלך 'פרעות ריינדפליש'.

החיבור 'הגהות מיימוניות' נדפס לראשונה עם ספר משנה תורה להרמב"ם בקושטא רס"ט, ואחרי חמש עשרה שנים ברמב"ם דפוס בומברג ונציה רפ"ד בנוסח שונה, שהוא הנוסח המקובל בדפוסים עד היום. נראה שחבריו ותלמידיו של ר"מ הכהן השלימו וערכו את החיבור לאחר שנרצח מחברו, ויתכן שזוהי סיבת הנוסחים השונים שלו.

האם מותר לומר הקב"ה אמר לי

כתב בהגהות מיימוניות (הל' עבודת כוכבים פ"ה ה"ח אות א') כתב רא"מ הלך יזהר אדם שלא יאמר אפילו דרך חוכא ושחוק הקדוש ברוך הוא אמר לי כך, ולפי שראיתי בני אדם אומרים כך ואין מרגישים שעוון הדבר כתבתי, עכ"ל. והביאו ג"כ במהרש"ל בביאורו על הסמ"ג מצות ל"ת ל"ה, וסיים "וגם אני הגבר ראיתי המכשלה הזאת, ע"כ כתבתי פה" עכ"ל.

אבל באור שמח שם מוכיח שאין לחוש לזה, באופן שלא אמר דרך נבואה. וכן ב'סביב ליראי' על ספר יראים כתב "דייק בלישניה דאינו אלא זהירות, אבל אין זה לאו גמור משום דלא שייך נביא שקר אלא אם הולך בדרך נביא שראוי להאמין לו".

הגה"ק רבי נתן נטע שפירא זי"ע בעל ה"מגלה עמוקות" זי"ע י"ג מנחם אב שצ"ג

בשווקים וברחובות היהודים בלילות, וראו בלילה אחת פתאום שני זקנים שתוארם כמלאכי אלקים הולכים, ואיש אחד רץ לאחריהם, ונחפזו השומרים להשיג את הזקנים ולא עלה בידם. אכן תפשו את האיש אשר רץ אחריהם. והוא התחנן לפניהם שיניחו אותו. ושאלו אותו מי המה הזקנים. והשיב להם כי אחד הוא אליהו הנביא והשני הוא אלישע. ועל עצמו אמר כי הנהו גחזי. וזה עונשו שמוכרח תמיד לרוץ אחר רבו ואינו בכוחו להשיגו. ואמר כי מעולם לא היה קרוב אליו כל כך כמו עתה, והתחנן להם שיניחו אותו לילך לדרכו. ושוב שאלו אותו: לאיזה מקום הולכים הזקנים. והשיב להם אל הרב מגלה עמוקות.

הבוקר אור והאנשים נטורי קרתא ספרו המעשה לגדולי העיר והיה ביניהם גביר אחד, בר אבהן ובר אוריין, אשר היה מקורב אצל הגאון בעל מגלה עמוקות, והלך לבקר את הגאון זי"ע וכמדבר מענין לענין שאל את הגאון אם כן הוא הדבר שהלילה בקרו אותו אליהו הנביא עם תלמידו אלישע. והגאון במסירה לפי תומו השיב הן. ושאל אותו: וכי אצלך לא היו. כי מרוב ענוותנותו חשב כי כאשר היו אצלו כן באו אל אחרים, עד כאן שמעתי מאמרו זצ"ל.

מצוה ראשונה ומצוה אחרונה

כתב בספה"ק 'מגלה עמוקות' (פרשת נצבים): מצוה ראשונה של תורה ממנין תרי"ג מצות 'פרו ורבו', ומצוה אחרונה ממנין תרי"ג מצות 'ועתה כתבו לכם השירה הזאת' לכתוב כל אחד ספר תורה לעצמו. נעץ סופו בתחילתו, שכל אחד מישראל יכתוב ספר תורה ולרבות בתורה, זהו שאמר רבא (שבת לא.) נשאת ונתת באמונה עסקת בפריה ורביה, הכל על התורה קאמר, וכתבו בהתוספות שאין תחילת דינו של אדם רק על התורה.

לכן אמרו בפרק חלק (סנהדרין צט.) הלומד תורה ואינו מחזר אחריה דומה לאשה שיולדת ומקברת בניה, כמו שיש בנים גופניים כך בנים רוחניים, זהו שאמר (הושע ד ו) 'ושכחת תורת אלהיך אזי אשכח בניך גם אני' כי בנים תליין בתורת ה'. זהו שאמרו רז"ל צדיקים במיתותן קרוין חיים, שמוסיפין בהשגת תורת ה' תוסיף רוחם יגועון.

(ספיר ויהלום פר' ויחי ע"ח - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הרה"ק המקובל האלוקי רבי נתן נטע שפירא זי"ע נולד בפולין, בשנת ש"ה, לאביו הגה"ק רבי שלמה, ונקרא שמו בישראל ע"ש זקינו אבי אביו הגה"ק רבי נתן נטע אבדק"ק הוראדנא בעמח"ס "מבוא שערים" על ה"שערי דורא". נצר ממשפחת קדושים וטהורים בעיר שפיאד,

בהיותו כבן ח"י שנים לקחו לחתן לבתו הצדיק והנגיד ר' משה עבדלעס [אחיו של ר' אייזיק ר' יעקליש מקראקא, שבנה את ביהכ"ס הגדול והמפורסם בקראקא שנקרא על שמו].

בהיותו עדיין צעיר לימים נתעטר בעטרת ריש מתיבתא על ארץ רבה ק"ק קראקא כרכא דכולי ביה וכוונן בה ישיבה גדולה לתלמידים הרבה, רבנים

וגאונים שייצאו מבית מדרשו, ושם עסק בתורה בקדושה ובטהרה יומם ולילה,

רבינו הקדוש זכה לשתי שולחנות, תורה וגדולה במקום אחד, כי "נתן לו אלקים עושר ונכסים ורב פנינים, והשליטו לאכול מהם מעדנים, נתן פיזר לאביונים, לחמו נתן מימי נאמנים... מיהב יהיב משקל לא שקיל... אין כסף נחשב אצלו למאומה כמימי שלמה" מתוך עדות בנו הגאון הנ"ל.

ובספר "כלילת יופי" מוסיף, שהודות לכך שלא היה רבינו צריך ליטול מאומה מן הקהל, היו דבריו נשמעין וזהו כוונתו במה שכתב "מיהב יהיב משקל לא שקיל".

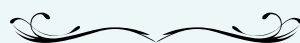
ספרו 'מגלה עמוקות' כולל מאתיים חמישים ושנים פירושים על תפילתו של משה רבינו 'אעברה נא' אף הוא חיבור אלף אופנים על אלף זעירא של ויקרא.

בעוה"ר לא האריך רבינו ימיו עלי אדמות, ונסתלק בדמי ימיו ביום ד' י"ג מנ"א שנת שצ"ג, והוא רק בן מ"ח שנים.

גילוי אליהו אצל הבעל מגלה עמוקות

סיפר הגאון בעל 'גורן דוד' שהתרחש עם בעל 'מגלה עמוקות', וכמו שהביא זאת בנו בספרו 'בן גורני' (טארנא תרצ"א, פרשת עקב עמוד רסח):

"שמעתי מאמרו הגאון זצ"ל שבימי הגאון בעל מגלה עמוקות אבדק"ק קראקא זצ"ל היה שם המנהג שהלכו וסבבו נטורי הקרתא

הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא זי"ע בעל "אך פרי תבואה" י"ד מנחם אב תרל"ד

אבל דביקות ותנועות וצעקות של הרה"ק ר' הירצקא הוא כולו קודש לה, מעין דביקות של רבי עקיבא, על כן מקובל מאוד להשומעים. ואמר אז משל על זה אשר פעם אחת הלך לץ אחד בעיר הבירה 'פעסט', וצעק בקול גדול: 'שריפה'. וכששמעו קולו הלכו תיכף מכבי הדליקות בכליהם לכבות את הדליקה, וכשמצאו שלא היה דברים מעולם חפשו את האיש המשוגע הצועק והביאו אל שופטי העיר, ונגמר דינו על אשר הרעיש את המכבי דליקות על לא דבר. וככלות שבוץ אחת היתה באמת שריפה גדולה, וכשראה איש אחד השריפה התחיל לצעוק בקול רעש גדול 'שריפה', ובאו המכבים וכיבו את הדליקה, ואת האיש שצעק עבור המכבים כיבדו במתנות גדולות ובכבוד רב על שהציל את השריפה. ושאל

האיש הלץ הנשפט: היתכן כי אותי הסגירו שצעקתי שיש שריפה, ואת האיש הצועק כמוני יכבדו? והשיבו השופטים: אתה צעקת בשקר והאיש היקר הזה שראה באמת אש גדולה - לו היה נאה לצעוק!

וסיים הרה"ק מליסקא על הרה"ק הר' הירצקא: כשבוער - מותר אכן לצעוק.

(ספיר ויהלום פר' וארא ע"ה - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

מי שלא התפלל כראוי ולבו נשבר,

אהוב יותר מהמתפאר שהתפלל כראוי

אמר הרה"ק מליסקא בעל 'אך פרי תבואה' זי"ע"א כי יותר אהוב בעיניו איש שאינו מתפלל כראוי והולך מבית הכנסת או מבית המדרש בשברון רוח ולב נשבר ומצטער על שלא התפלל כראוי, מאיש אשר התפלל כהוגן וכראוי רק יש לו נחת רוח אחר התפלה ואומר בלבו: ברוך השם שהתפללתי כראוי ונכון.

(ספיר ויהלום פר' דברים ע"ז - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

הרה"ק רבי צבי הירש זצ"ל נולד בעיר אוהעל בשנת תקס"ח לאביו הגאון רבי אהרן שהיה צדיק נסתר.

בשנת תקע"ו, נפטר אביו רבי אהרן בדמי ימיו, בהותירו את רבינו ילד כבן שמונה שנים, ואת אחיו יתומים בודדים בעולמם. במסירות נפש, הייתה האם

האלמנה, שומרת את אורחתם, דואגת לחינוכם ולהצלחתם בלימודים. עולמה ראתה בחייה, שזכתה לראות בהצלחת כל בניה שהתפרסמו בגדולתם ובצדקתם.

רבו המובהק בנגלה היה הרב הגאון הגדול הנקרא ר' הירשלי חריף זצ"ל בעל 'טיב גיטין', ובכל מקום שמזכירו בספריו מתארו בתור "אדוני מו"ר".

היה תלמידו המובהק של בעל "ישמח משה", וכן הסתופף בצל הרה"ק מוהר"מ

מפרעמישלאן זי"ע, הרה"ק מוהר"ש מבעלז זי"ע, הרה"ק ר' אשר מרופשיץ זי"ע ועוד, וכל צדיקי דורו סמכוהו להיות רבי ומנהיג בישראל ובפרט רבו הק' מצאנו זי"ע.

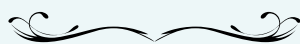
ומבין תלמידיו הכי גדולים והמפורסמים היה הרה"ק ר' ישעיה מקערסטיר זי"ע, שחתם עצמו שהיה "משמש בקודש אצל הרה"ק מליסקא זי"ע".

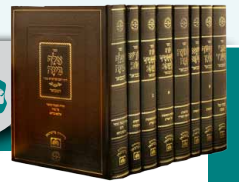
רבינו הרה"ק ר' צבי הירש זי"ע נתבקש לשיבה של מעלה בי"ד באב שנת תרל"ד בליסקא.

רק כשבוער מותר לצעוק

ידוע כי בליסקא, אצל הרה"ק בעל אך פרי תבואה זי"ע"א התפללו בקדושה נעימה, ומי שהרעיש בקולות בשעת התפילה היה מוכרח לילך החוצה.

אבל כבוא הרה"ק רבי הירצקא מראצפערט זי"ע"א פקד לבל יטרדוהו מתפילתו בקולי קולות, ויתפלל כדרכו, כמובא בספר הישר והטוב. ואמר טעמו, כי אצל שאר המתפללים בצעקות, הפנימיות והמחשבות זרות שלהם דוקרים אותו שלא יוכל לסבול,

מול סוף – מה יהא בסופו

סוחרים באבנים טובות, יהלומים ומרגליות, שעסקו ביניהם במקח וממכר. תיקי העור המפוארים שלהם, בהם סודרו היהלומים אחד לאחד, היו פתוחים ומונחים על השולחן, בידיהם החזיקו זכוכיות מגדלת ייעודיות שדרכם בחנו בעיון רב את נקיון האבנים, והנה הם מתמקחים ביניהם על שוויים של היהלומים.

ראה היהודי את הסוחרים עסוקים במלאכתם, ובסקרנותו ניגש גם אל השולחן והביט באבנים הטובות. תוך כדי שהוא מתבונן בעיון רב, פונה אליו אחד הסוחרים ושואלו: מה לך מתבונן, ר' יהודי, שמא יש ברצונך לרכוש לך יהלום אחד או שניים? ותיכף, עם השמע השאלה, הדהדו באזני היהודי דברי הרבי שציווהו לבצע את העסקה הראשונה שתזדמן לו, והוא הזדרז להשיב: כן, בודאי שאני רוצה! התעניין הסוחר ושאל ברצינות: באיזה סכום אתה רוצה לקנות? מקובל הוא לנקוב את הסכום בכדי שנוכל להציג בפניך את היהלום שווה הערך למחיר שהקונה יכול לשלם בעבורו. נענה היהודי ואמר: ברובל אחד! זה כל מה שיש לי!

פרצי צחוק נשמעו מפי כל הסוחרים לשמע דבריו של היהודי. הם לא היו מסוגלים להרגע מצחוקם: רובל אחד יש לו לסוחר הגדול ועם זה הוא רוצה לקנות יהלום... לא נחה דעתם של הסוחרים והם לא חדלו מלהתלוצץ על חשבונו של היהודי המסכן. עד שלפתע אחד מהם חמד לו לצון ופנה אל היהודי בהצעה דראמטית: שמע נא היטב, יהודי יקר. יש לי עבודה עיסקה גם בעבור רובל אחד, האם תחפוץ בה? והיהודי באמונת הצדיקים אשר לו משיב בנמרצות: הנני מוכן ומזומן! והסוחר ממשיך: תמורת הרובל שבידך מציע אני לך לקנות את כל העולם הבא שלי! והיהודי בקול בוטח משיב: מסכים! בודאי שאני מסכים! הנה ונחתום חוזה מסודר כדרך הסוחרים.

הסוחר, שההלצה שלו מצאה חן בעיניו מאוד, נהנה מתושייתו של היהודי שעוד מבקש לחתום חוזה על העסקה, והוא נענה לך תיכף ומיד. בו במקום בוצעה המכירה ואושרה על גבי שטר כתוב וחתום כדת וכדין לקול צחוקם של המסובים. היהודי מסר לסוחר את המטבע האחרון שהיה בכיסו, את הרובל היחיד שהיה לו, ומשבוצעה העסקה כבר לא היה לו מה להמשיך ולהתרועע עם הסוחרים. הוא סר לפינת החדר, הוציא גמרא מתרמילו והחל ללמוד.

במרכז החדר המשיכו הסוחרים להתבדח על אותו יהודי בטלן שהוציא את הרובל האחרון שלו על דבר שלא בא לעולם, כשלפתע נכנסת אשתו של הסוחר, שהגיעה אותה שעה למקום, והיא מתעניינת: על מה הצחוק והשמחה הגדולה? תיכף טרחו הסוחרים להסביר לה את טפשותו של היהודי היושב שם בפינת החדר, שהסכים לקנות תמורת רובל את העולם הבא של בעלה.

הגלגל התהפך על הסוחר המצליח. שורה של החלטות עסקיות שגויות הביאוהו לשפל המדרגה. הוא ירד מאיגרא רמא לבירא עמיקתא. כל רכושו נאבד לו והוא נותר בעירום ובחוסר כל. נוסף לך, בת הייתה לו והיא מצוינת במידותיה ובהליכותיה כבת ישראל כשרה. אילו היה עתה במצבו הקודם, בודאי שהצעות שידוכים רבות ונאות היו משהרים לפתחו, וטובי הבחורים היו מוצעים לו. אלא שמשעה שירד מנכסיו, נדם קול השדכנים, שכן לא זו בלבד שנדונה מכובדת אין לו לתת עבור בחור תלמיד חכם, אלא שגם כסף להוצאות החתונה אין לו. הנה בתו כבר הגיעה לפרקה זה זמן רב, וחתונתה עדיין לא נראית באופק. הצטער האיש מאוד, וביותר מרחם היה על בתו: מנין ימצא סכום מספיק שיאפשר לו להשיא אותה בכבוד כמנהג בעלי בתים חשובים.

בצר לו נסע היהודי אל הרה"ק האוב ישראל מאפטא זיע"א וסיפר לו את כל אשר קרהו: סוחר מצליח היה, אך לא לעולם חוסן והנה הוא ירד מנכסיו. אלא שלפני שהוא דואג לעצמו, הרי הוא דואג לילדיו ובפרט לבתו המהוללה, שרק מחסום של כסף הוא שמונע ממנה להנשא כדת משה וישראל.

נענה הרבי ושאל את היהודי: אמור נא לי, לכמה כסף אתה זקוק בכדי להשיא את בתך בכבוד? השיב האיש ואמר: זקוק אני לאלף רובלים, מהם אוכל לתת לבתי נדוניה מכובדת ואף להשיאה בכבוד רב. המשיך הרבי והתעניין אצל האיש: וכמה כסף מצוי כעת ברשותך? נענה היהודי והשיב בפנים עגומות: האמת תאמר שכיסי ריק כמעט לחלוטין, ואין לי כי אם רובל בודד, אחד ויחיד. זה כל רכושי עלי אדמות!

הרהר הרבי קלות, הושיט את ידו ליהודי בברכת פרידה ואמר לו: לך לשלום ותהי דרךך צלחה! ואז הוסיף הרבי ואמר לו בנימה מעודדת: עצתי לך שאת העסק הראשון שיזדמן בדרכך לעשותו - אותו תעשה! היהודי יצא מחדרו של הרבי כשהוא תמה ומשתומם: וכי איזה עסקים אפשר לעשות ללא כסף מזומן? וכי יכול ומסוגל הוא לקחת הלוואות כספיות כשאין לו מושג מהיכן יחזיר אותם? ושמה כוונת הרבי היא לעשות את המסחר באותו רובל בודד שבכיסו, אך איזה עסקה אפשר לעשות ברובל אחד? כך חשב היהודי לעצמו, אלא שהוא החליט שהגם שהוא אינו מבין את כוונת הרבי, עדיין מוטלת עליו החובה לעשות את מצות הרבי, ועליו להיות דרוך ומוכן לקראת העסקה הראשונה שתוצע לו.

בדרכו חזרה לביתו נכנס היהודי לאכסניה קטנה שהייתה על אם הדרך בכדי לנוח מעט ולאגור כוחות להמשך הדרך. אותה שעה שהו באכסניה זו גם כמה סוחרים יהודים עשירים,

